

1 NUMARALI TRABZON AHKÂM DEFTERİ'NDE KÜRTÜN NAHİYESİ İLE İLGİLİ KAYITLAR (1742-1759)*

Mehmet Fatih GÖKÇEK**

ÖZ

Divan-ı hümayun, Osmanlı Devleti'nin en üst idarî ve yargı birimiydi. Divan'da müzakere edilerek karara bağlanan meseleler çeşitli defter serilerine yazılırdı. Bu defter serilerinden biri de 1742'de ortaya çıkan Eyalet Ahkâm defterleridir. Eyalet Ahkâm defterleri, merkeze intikal eden şikâyetleri ve mahallî mahkemelerde halledilemeyen davalara ilişkin merkezî idarenin getirdiği çözümleri içerir. Bu bakımdan Eyalet Ahkâm defterleri yerel tarih araştırmacıları için temel başvuru kaynaklarıdır. Çalışmada 1742-1759 yılları arasındaki hükümleri ihtiva eden 1 Nolu Trabzon Ahkâm Defteri ele alınarak merkezden Kürtün'e gönderilen hükümler değerlendirilmiş ve bu hükümlerden hareketle Kürtün'ün idarî, sosyal ve ekonomik tarihine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Divan-ı hümayun, Trabzon, Gümüşhane, Kürtün, Eyalet Ahkâm Defterleri.

ACCORDING TO NUMBER 1 TRABZON PROVINCE VERDICT REGISTER SUB-DISTRICT OF KÜRTÜN RECORDS (1742-1759)

ABSTRACT

Divan-ı hümayun (Imperial council) was the highest administrative and judicial unit of the Ottoman Empire. The issues discussed and negotiated in the Divan were written in various book series. One of these book series was the Province Verdict Register (Eyalet Ahkâm Defteri) that appeared in 1742. Province Verdict registers and records include complaints brought to the capital and solutions raised by the central administration on the cases which cannot be settled in the local courts. In this respect, Province Verdict registers are primary references for the researchers of local history. This paper deals with the Number 1 Trabzon Province Verdict Register, which contains the provisions between 1742-1759 with reference to the decrees sent from the center to Kürtün and accordingly highlights administrative, social and economic history of the province.

Keywords: Divan-ı hümayun (Imperial council), Trabzon, Gümüşhane, Kürtün, Eyalet Ahkâm Defterleri (Province Verdict registers).

---

* *Gönderim tarihi: 12.09.2018. Kabul tarihi: 24.09.2018.* Bu makale 16-18 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Gümüşhane Sempozyumu'nda sunulan "1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defterine Göre Kürtün Nahiyesi (1742-1759)" adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

** *Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, GÜMÜŞHANE. mehmetfatihgokcek@gmail.com ORCID: 0000-0002-6724-4267*

Giriş

Divan-ı hümayun Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren önemli konuların görüşüldüğü en üst idarî birimdir. Divan'ın aslı üyelerinin katıldığı bu toplantılarda devlet meseleleri müzakere edilerek karara bağlanırdı. Divan-ı hümayun, aynı zamanda yerel mahkemelerde çözülemeyen davalara bakan ve halkın şikâyetlerini dinleyen bir üst mahkeme konumundaydı. Divan'da görüşülerek karara bağlanan konuların hüküm suretleri, muhtevalarına göre tasnif edildikten sonra kâtipler tarafından Mühimme, Tahvil, Ruus, Şikâyet, Name ve Ahkâm defterlerine yazılırdı.¹

Mühimme defterleri, Divan-ı hümayun kararlarının kaydedildiği kronolojik olarak devam eden ilk defter serisidir. Mühimme Defteri formuna sahip olan en eski defter 951-952/1544-1545 tarihlidir. Osmanlı bürokrasisinde yaşanan gelişme ve ihtisaslaşma sürecini müteakiben yeni defter türleri ortaya çıkmıştır. 1059/1649'da ihdas edilen Şikâyet defterleri, söz konusu defter türlerinden biridir. Şikâyet defterlerinin ortaya çıkmasından sonra Divan'da görüşülerek karara bağlanan davaların hüküm suretleri, artık bu defterlere kaydedilmiştir. Bununla birlikte bazı şikâyetlerin hüküm suretleri, ilk dönemlerde henüz iki defter arasında kesin bir ayırımın yapılamaması sebebiyle Mühimme defterlerine de yazılmıştır.²

18. yüzyılda devlet merkezine intikal eden şikâyetlerin sayısının giderek çoğalması, Divan bürolarındaki iş yükünü artırmıştır. Bürokrasi yoğunluğunu hafifletmek ve şikâyetleri en kısa sürede çözmek için 1155/1742'de Eyalet Ahkâm defterleri ihdas edilmiştir. Artık bundan sonra Divan'da görüşülerek karara bağlanan davaların hüküm suretleri eyaletlere göre tutulan Ahkâm defterlerine kaydedilmiştir. Böylece Eyalet Ahkâm defterleri diye bilinen defter serisi ortaya çıkmıştır. Ahkâm defterlerinin tutulduğu eyaletler ve defter sayıları tablo 1'de gösterilmiştir.³

Çalışmada 1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri ele alınarak Divan'dan Kürtün nahiyesine gönderilen hükümler çerçevesinde adı geçen nahiyenin tarihi

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 1-2, 13-14, 21-23, 79; Ahmet Mumcu, "Divân-ı Hümâyun", *DİA*, C: 9, İstanbul 1994, s. 430-431.

² M. Feridun Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *TALİD*, C.3/5, İstanbul 2005, s. 107-117, 124-125; Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", *DİA*, C: 31, İstanbul 2006, s. 520-521; Saliha Okur Gümrükçüoğlu, "Şikâyet Defterlerine Göre Osmanlı Teb'asının Şikâyetleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 61/1, Ankara 2012, s. 177-178.

³ Nahide Şimşir, "Ahkâm Defterleri'nin Tarihî Kıymeti ve 107 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir İle İlgili Hükümler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S: 9, İzmir 1994, s. 360-361; Said Öztürk, "Sosyo-Ekonomik Tarih Kaynağı Olarak Ahkam Defterleri", *Pax Ottomana Studies in Memoriam Prof. Dr. Nejat Göyünç*, Ed. Kemal Çiçek, Sota-Yeni Türkiye, Haarlem-Ankara 2001, s. 614-621; Emecen, *a.g.m.*, s. 125; *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 2010, s. 22-41.

hakkında bazı değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmanın sonunda ise hükümlerin özet ve transkripsiyonuna yer verilecektir.

Tablo 1: Ahkâm defterlerinin tutulduğu eyaletler ve defter sayıları

Eyaletin Adı	Defter Sayısı	Eyaletin Adı	Defter Sayısı
Adana	9	Anadolu	186
Bosna	9	Cezâir ve Rakka	25
Diyarbakir	9	Erzurum	19
Halep	9	İstanbul	26
Karaman	39	Maraş	6
Mora	21	Özi ve Silistre	49
Rumeli	85	Sivas	36
Şam-ı şerif	9	Trabzon	8

Trabzon Ahkâm Defterleri ve 1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, Trabzon eyaletine ait 1155-1329/1742-1911 tarihleri arasındaki şikâyet hükümlerini içeren 8 adet Ahkâm Defteri bulunmaktadır. Bu defterlerde Trabzon eyaletine bağlı Canik ve Gümüşhane sancakları ile Akçaabat, Atina, Bafra, Çarşamba, Fatsa, Giresun, Görele, Hopa, Kelkit, Kürtün, Of, Ordu, Rize, Samsun, Sürmene, Şiran, Terme, Tirebolu, Torul, Ünye ve Vakfikebir kazalarına gönderilen hükümler yer almaktadır.⁴

1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Trabzon Ahkâm Defterleri adıyla, A.DVNS.AHK.TZ.d koduyla ve 1 sıra numarasıyla kayıtlıdır. Bu defter şekil itibarıyla ciltli olup iç kapağı ebruludur. Defterin ebatı 47x17 cm'dir. Defter, C.1155-R.1173/1742-1759 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva etmekte olup 219 sayfadan müteşekkildir. Defterde kırık divanî yazı türü kullanılmıştır.

Çalışmada incelediğimiz defterdeki hükümler, diğer Eyalet Ahkâm defterlerinde olduğu gibi şekil itibarıyla üç ana bölümden meydana gelmektedir. Bunlar hitap, nakil/iblağ ve emir bölümleridir. Hükümler şikâyet veya talebin geldiği bölgedeki yetkili makamın isminin zikredildiği hitap kısmı ile başlamaktadır. Bunu izleyen nakil/iblağ kısmında ise şikâyet veya talep sahibinin adı, meselenin merkeze nasıl arz edildiği ve meselenin konusunun ne olduğu ifade edilmektedir. Hükümler merkezî yönetimin meseleye getirdiği çözümü bildiren emir kısmıyla sona ermektedir. Defterdeki her bir hükmün hemen altında ise ne zaman yazıldığına dair bir tarih bulunmaktadır.

1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri, Trabzon eyaletinde yaşanan sorunların incelendiği bazı çalışmalarda kaynak olarak kullanılmıştır.⁵ Ancak eyaletin

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 40-41.

⁵ Bu çalışmaların bir kısmı kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir: Kasım Anıt, *Trabzon Ahkâm Defterleri'ne Göre Rize'nin İktisadî ve Sosyal Yapısı (1740-1911)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996; Temel Öztürk, *İki Savaş Döneminde Trabzon (1680-1690/1723-1746)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

nahiyelerinden biri olan Kürtün, henüz Trabzon Ahkâm defterlerindeki hüküm kayıtları çerçevesinde ele alınmamıştır. Kürtün, bölgenin en eski Türk yerleşim sahalarından biri olup Anadolu'nun iç kesimlerinden Karadeniz'e ulaşımın sağlandığı güzergâh üzerinde bulunan önemli bir yerdir. Bu sebeple makalede 1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'ndeki şikâyet ve talep kayıtlarına göre Kürtün nahiyesi incelenecektir.

1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'ne Göre Kürtün Nahiyesi

Günümüzde Gümüşhane ilinin ilçelerinden biri olan Kürtün, 1742-1759 tarihleri arasında Trabzon sancağına bağlı bir kaza/nahiye statüsündedir.⁶ 1 Nolu Trabzon Ahkâm Defteri'ndeki bir hükme göre Kürtün nahiyesi, Trabzon sancağına bağlı olan Gümüşhane mülhakatındandır.⁷ Defterdeki başka bir hükümde Kürtün'den "Kürtün nâm-ı diğer Tirebolu kasabası" şeklinde bahsedilmektedir.⁸ Bununla birlikte bazı hükümlerde Tirebolu, Kürtün'ün bir kasabası olarak gösterilmektedir.⁹ Yine defterdeki hükümlerden anlaşıldığı kadarıyla Yağlıdere, Kürtün'e bağlı bir nahiye/köydür.¹⁰

Çalışmada ele alınan bu defterde, Osmanlı merkezî idaresinden Kürtün kaza/nahiyesine gönderilen 31 adet hüküm sureti bulunmaktadır. Buradaki hükümlerin 26'sı Kürtün kadısına,¹¹ 3'ü Kürtün naibine,¹² 1'i Kürtün eminine¹³ ve 1'i ise hem Kürtün naibine hem de Kürtün voyvodasına¹⁴ hitaben herhangi bir isim belirtilmeksizin yazılmıştır. Hükümlerdeki hitap kısımlarından anlaşıldığı kadarıyla bölgede ehl-i şer' ve ehl-i örf zümresine mensup olan kadı,

---

Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2004; Necmettin Aygün, "Dini Hizmetlerin Gerçekleşmesinde Devletin Rolü Üzerine Bazı Tespitler; Osmanlı Dönemi Doğu Karadeniz Örneği", *OTAM*, 22, 2007, s. 61-82; Necmettin Aygün, "XIX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon'da Sosyal ve İktisadi Yapı", *Karadeniz Araştırmaları*, 5/17, 2008, s. 75-111; Temel Öztürk, "Ahkâm Defterlerine Göre Trabzon ve Çevresinde Güvenlik (1742-1760)", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 8, 2010, s. 29-53; Mehmet Hacısalihoğlu, *Trabzon'da Ayanlık Mücadelesi: Hacısalihzâde Hasan Ağa, Ömer Ağa ve Büyük Ali Ağa (1737-1844)*, Serander Yayınevi, Trabzon 2014; Miraç Tosun, *XVIII. Yüzyıl Trabzon'unda Cemaatlerarası İlişkiler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.

⁶ Kürtün'ün Trabzon sancağına bağlı olduğunu belirten hükümler için bkz. *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 7/1, 29/1, 30/2, 47/5, 49/3, 59/2, 61/3, 62/1, 67/5, 68/1, 72/3, 74/2, 132/3*; Kürtün için kaza ibaresinin kullanıldığı hükümler için bkz. *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 9/2, 9/3, 25/2, 29/1, 30/2, 48/1, 49/1, 57/2, 62/1, 63/5, 68/1, 133/3, 133/4, 141/4, 146/2*; Kürtün için nahiye ibaresinin kullanıldığı hükümler için bkz. *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 4/4, 7/1, 29/1, 30/2, 47/5, 49/3, 59/2, 61/3, 67/5, 68/1, 72/3, 74/2, 132/3, 166/1, 170/3, 172/5, 204/1*.

⁷ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 67/5*.

⁸ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 196/5*.

⁹ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 9/2, 9/3, 63/5, 133/4*.

¹⁰ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 48/1, 49/1, 57/2, 62/1*.

¹¹ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 4/4, 7/1, 8/2, 9/2, 9/3, 25/2, 47/5, 48/1, 49/1, 49/3, 57/2, 59/2, 61/3, 62/1, 63/5, 67/5, 68/1, 72/3, 74/2, 132/3, 141/4, 146/2, 166/1, 170/3, 172/5, 204/1*.

¹² *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 29/1, 30/2, 196/5*.

¹³ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 133/3*.

¹⁴ *BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 133/4*.

naib, emin ve voyvodalar görev yapmaktadır. Bazı hükümlerin nakil ve emir kısımlarındaki bilgilerden Kürtün'de vazifeli 2 naibin adı tespit edilebilmektedir. Bunların isimleri Mevlana İbrahim¹⁵ ve Mevlana Hasan'dır.¹⁶ Kürtün'de görev yapan bazı din görevlilerinin isimleri ise Tirebolu Kalesi İmamı Hasan,¹⁷ Tirebolu Hatibi Hasan,¹⁸ Tirebolu Kalesi İmamı Osman,¹⁹ Harava Köyü Hacı Halife Mescidi İmamı Şeyh Hüseyin,²⁰ Tirebolu Muslihiddin Camii İmamı Osman,²¹ Tirebolu Limanbaşı Camii İmamı Hasan'dır.²² Yine hükümlerin nakil/iblağ ve emir kısımlarından Kürtün nahiyesinde tımar, zeamet ve mâlikâne tasarruf eden bazı sipahi, zaim ve mültezimlerin adlarına da ulaşılmaktadır.

Tablo 2: 1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'ne göre Kürtün'de tımar, zeamet ve mâlikâne tasarruf eden kişiler

Tasarruf Sahibinin İsmi	Türü	Hüküm No
Tirebolu Kalesi İmamı Hasan Halife	Tımar	29/1, 30/2
İbrahim	Tımar	47/5
Murtaza	Tımar	47/5
Osman	Tımar	47/5
Ahmed veled-i Hasan	Tımar	47/5
Ali	Tımar	59/2
Hacı Halife Mescidi İmamı Şeyh Hüseyin Halife	Tımar	61/3
Abdullah	Tımar	67/5
Abdullah	Tımar	68/1
Hasan	Tımar	204/1
Hüseyin veled-i Hasan	Tımar	204/1
Mustafa veled-i İbrahim	Tımar	204/1
Dergâh-ı muallâ Müteferrikası Osman	Zeamet	4/4
İbrahim bin Abdullah	Zeamet	7/1
Esir Ali	Zeamet	25/2
Yahya	Zeamet	47/5
Ahmed	Zeamet	47/5
İbrahim	Zeamet	47/5
Mahmud	Zeamet	49/3
Defter-i hakanî şâkirdlerinden Teberdâr-ı Sarây-ı atık Ahmed	Zeamet	72/3, 74/2
Divan-ı hümayun Hâcegânı Silahdâr Kâtibi Mahmud	Zeamet	132/3
Dergâh-ı muallâ Müteferrikası Mehmed Hazine	Zeamet	170/3, 172/5
İsmail	Zeamet	204/1

¹⁵ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 29/1, 30/2.

¹⁶ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 68/1.

¹⁷ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 29/1, 30/2.

¹⁸ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 29/1, 30/2.

¹⁹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 61/3.

²⁰ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 61/3.

²¹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 63/5.

²² BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 63/5.

Sadrazam Kethüdası el-Hac Mehmed	Mâlikâne	8/2
Abdurrahman Bey	Mâlikâne	166/1
Halil Bey	Mâlikâne	166/1
Mehmed	Mâlikâne	166/1
Ebubekir	Mâlikâne	166/1

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere Kürtün nahiyesi, timar sisteminin uygulandığı yerlerden birisidir. Nahiyedeki timarların bir kısmı bölgede imamlık yapan bazı kişilere gedik timarı olarak verilmiştir. Zeamet tasarruf eden kişiler arasında müteferrika ve divan kâtibi gibi merkezde görev yapan orta dereceli devlet memurları da bulunmaktadır. Ayrıca defterdeki hüküm kayıtlarından bu kişilerin dirliklerinin bulunduğu yerler ve tahsil ettikleri vergiler hakkında bilgiler elde edilmektedir.

Defterde, Kürtün'ün Yağlıdere nahiyesine bağlı olan Hisarcık ve Harava köylerindeki Hacı Abdullah Halife Zaviyesi'nin görevlileri hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. *Âyende ve revendeye* hizmet etmek üzere kurulduğu belirtilen söz konusu zaviye vakfının mütevellilik ve zaviyedârlığı evladiyet usulüyle tasarruf edilmektedir.²³ Defterdeki kayıtlardan tespit edildiği kadarıyla vakfın mütevellilerinin ve zaviyedârlarının isimleri şu şekildedir:²⁴

Tablo 3: Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfi'nin görevli ve müntesipleri

Vakıf Görevlisinin İsmi	Hüküm No	Vakıf Görevlisinin İsmi	Hüküm No
Şeyh Hüseyin	48/1, 49/1	Şeyh Osman	57/2
Şeyh Mustafa	57/2	Şeyh Mustafa oğlu Hüseyin	57/2
Şeyh Hüseyin	62/1	Şeyh Hüseyin (diğer)	62/1
Şeyh Mehmed	62/1	Şeyh Mustafa	62/1
Mehmed	62/1	-	-

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfi'nin görevli ve müntesipleri yaygın olarak Hüseyin, Mustafa ve Mehmed isimlerini kullanmaktadır. Ancak bu hususta Osman ismi bir istisna teşkil etmektedir. Vakıfta görev yapan kişilerin aynı isimleri taşımaları muhtemelen vakfın evladiyet usulü ile tasarruf edilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira ailelerin çocuklarına ad koyarken baba ve dedelerinin isimlerini vermeyi tercih ettikleri

²³ Hacı Abdullah Halife Zaviyesi, Şebinkarahisar-Alucre taraflarından gelerek Çakrak-Yağlıdere vadisi üzerinden Karadeniz limanlarına inen tarihî yol üzerinde kurulmuştur. Yolculara barınma ve beslenme konularında hizmet veren bu zaviye ile ilgili literatürde bazı çalışmalar bulunmaktadır, bkz. Mehmet Fatsa, "Karadeniz Bölgesinde Türk İskân Metoduna Bir Örnek: Yağlıdere'de Hacı Abdullah Halife Zaviyesi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 35, 2005, s. 87-112; Mehmet Fatsa, "XV ve XVI. Yüzyıllarda Doğu Karadeniz'de Yol Hizmeti Veren Zaviyeler ve Derbender", *Vakıflar Dergisi*, 41, 2014, s. 37-66.

²⁴ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 48/1, 49/1, 57/2, 62/1.

bilinen bir husustur. Ayrıca defterdeki hükümlerden zaviyenin hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi için vakfa bağlanan gelir kaynaklarına da ulaşılmaktadır.

1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'nde Divan'dan Kürtün'e Gönderilen Hükümler

Çalışmamıza konu olan defterde, merkezden Kürtün nahiyesine gönderilen 31 adet hüküm kaydı bulunmaktadır. Kürtün'e gönderilen hükümler konularına göre tasnif edildiğinde bunlar; timar ve zeamete müdahale, vergi davaları, vakıflarla ilgili meseleler, eşkıyalık faaliyetleri, mülkiyet hakkına müdahale, göreve müdahale, miras davaları, mâlikâneye müdahale ve alacak-verecek meseleleri başlıkları altında toplanabilir.

Tablo 4: Hükümlerin konulara göre dağılımı

Kategori	Hüküm Sayısı	Hüküm Numaraları
Timar ve zeamete müdahale	11	4/4, 7/1, 25/2, 47/5, 61/3, 67/5, 68/1, 72/3, 170/3, 172/5, 204/1
Vergi meseleleri	8	29/1, 30/2, 49/1, 49/3, 59/2, 63/5, 74/2, 132/3
Vakıflarla ilgili meseleler	3	48/1, 57/2, 62/1
Eşkıyalık faaliyetleri	2	133/3, 141/4
Diğer konularla ilgili meseleler	7	8/2, 9/2, 9/3, 133/4, 146/2, 166/1, 196/5

Timar ve Zeamete Müdahale

Merkezî idareden Kürtün nahiyesine gönderilen 31 adet hükmün 11'inin konusunu timar ve zeamete müdahale edilmesi oluşturmaktadır. Bu sorunlar genellikle ehl-i örf veya reayadan olan bazı kişilerin başkalarına ait timar ve zeamet gelirlerine haksız yere müdahale etmesinden ortaya çıkmıştır. İsimleri belirtilmemiş olan bazı havas-ı hümayun voyvodaları, zaimler ve sipahilerin; Dergâh-ı muallâ müteferrikalarından Osman ve ortağının Tirebolu'daki zeameti üzerinde hak iddia etmesi ehl-i örfün müdahalesine örnek olarak gösterilebilir. Divan bu hususta Osman ve ortağının haklı olduğuna hükmetmiştir. Ancak söz konusu zeamet gelirlerine kimin tasarruf edeceği meselesi taraflar arasında ihtilaf konusu olmaya devam etmiştir. Osman'ın ikinci defa merkeze başvurarak şikâyetçi olması üzerine daha önceden verilen hüküm yenilenmiştir.²⁵ Bu tarz ihtilafın yaşanmasının sebebi, sipahi ve zaimlerin tasarruf ettikleri yerlerde tek güç olmalarını engellemek için dirliklerin hisselerine ayrılarak dağıtılması veya ortaklaşa kullanılmak üzere verilmesidir. Kürtün'ün İskala köyündeki Kazgancı Sofrolioğlu Açı Dimitri isimli bir zimmînin köy halkını kandırarak Esir Ali'nin zeametine karışması hadisesi ise reayanın müdahalesine örnek olarak gösterilebilir. Hükümden anlaşıldığına göre *kendi halinde olmayan*

²⁵ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 4/4.

Kazgancı Sofrolioğlu Açı Dimitri bölge halkını kanunlara aykırı davranmaya zorlayan bir elebaşdır. Divan, Esir Ali'nin bu konudaki şikâyeti üzerine ismi geçen zaimin mağduriyetinin giderilmesi için kanunlara uyulmasını emretmiştir.²⁶

Osmanlı merkezî idaresi, kendisine intikal eden bu şikâyetlere, Divan-ı hümayun defterleri ve Defterhâne'de korunan Mufassal, İcmal ve Ruznamçe defterlerindeki bilgiler çerçevesinde çözüm getirmiştir. Timar sistemiyle alakalı hükümlerde, kanunlara ve defterlerdeki kayıtlara riayet edilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Divan bu tür davalarda çoğu defa şikâyetçilerin lehine karar vermiştir.²⁷

Vergi Meseleleri

Defterdeki hükümlerin 8 adeti vergi meseleleriyle ilgilidir. Hükümlerin 7'sinde vergi toplama hakkına sahip olan kişilerin, reayayı çeşitli sebeplerden dolayı Divan'a şikâyet ettikleri görülmektedir. Bu şikâyetler timar, zeamet ve vakıf arazilerine kayıtlı olan reyanın, vermekle yükümlü olduğu şer'î ve örfî vergileri ödemeye yanaşmayarak bunları tahsil etmek isteyen kişilere zorluk çıkarmasından kaynaklanmıştır. Reaya bazen öşür vermek yerine vergilerini maktu olarak ödemek istemiş, bazen askerî sınıfa mensup olduğunu iddia etmiş, bazen de tarım yaptığı toprağı dağlık araziden ziraata açtığını ileri sürmüştür. Bu bahanelerin altında reyanın vergi yükümlülüğünden kaçmak istemesi yatmaktadır.

Bir hükümde Silahdâr Kâtibi Mahmud'un zeametne kayıtlı olan Karakaya ve Lefka köyleri reayası, vergi tahsildarına öşür vergisi ödemeyeceklerini ve yükümlülüklerini maktu olarak eda edeceklerini söylemiştir. Silahdâr Kâtibi Mahmud'un bu durumdan şikâyetçi olması üzerine merkezî yönetim, kanun ve defterlerdeki kayıtlara göre hareket edilmesini istemiştir.²⁸ Yine başka bir hükme göre Ali isimli sipahinin timarına kayıtlı olan Sümüklü köyü reayası, askerî sınıftan olduklarını ve ekip-biçtikleri yerleri dağlık araziden ziraata açtıklarını ileri sürerek vergi yükümlülüğünden kurtulmayı amaçlamışlardır. Divan, Sipahi Ali'nin şikâyeti üzerine merkezdeki defterlere bakarak reyanın iddialarının asılsız olduğuna hükmetmiştir.²⁹ Bazı hükümlerde vergilerini ödemek istemeyen kişilerin bölgedeki eşkıyalarla birlik olup görevlileri zor durumda bıraktığı görülmektedir. Örneğin Hisarcık köyündeki Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'na kayıtlı olan reaya, ödemekle yükümlü olduğu vergilere karşı çıkarak *mütegallibeden* Mehmed isimli sipahi ile işbirliği yapmıştır. Vakıf hizmetlerinin aksamasına yol açabilecek olan bu durum, vakfın mütevellisi Şeyh Hüseyin'in şikâyetçi olmasıyla çözülmüştür.³⁰

²⁶ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 25/2.

²⁷ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 4/4, 7/1, 25/2, 47/5, 61/3, 67/5, 68/1, 72/3, 170/3, 172/5, 204/1.

²⁸ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 132/3.

²⁹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 59/2.

³⁰ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 49/1.

Divan'dan Kürtün'e gönderilen vergi davalarıyla ilgili hükümlerin sadece 1'inde ehl-i örften şikâyet edilmektedir. Buna göre Tirebolu kasabası zâbiti, kasabada imamlık ve hatiplik yapan Osman ve Hasan isimli kişilerden raiyyet rüsümü ve tekâlif-i şakka ödemelerini istemiştir. Ancak bu talep kanuna aykırı olduğu için adı geçen din görevlileri Tirebolu zâbitinden şikâyetçi olmuşlardır. Hakklıklarını ispat etmek için şeyhülislamdan fetva almışlardır. Divan, mesele- nin kanun çerçevesinde halline karar vermiştir.³¹ Divan'ın, vergilerle ilgili şikâyetlere yaklaşımı, ilam ve senet gibi belgelere ve Defterhâne-i âmiredeki defterlere göre hareket edilmesi yönündedir.³²

Vakıflarla İlgili Meseleler

Çalışmada ele aldığımız defterde, vakıflarla ilgili olarak 3 hüküm kaydı bulunmaktadır. Bu hükümler, Kürtün'deki Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'yla alakalıdır. Hükümlerdeki konular ehl-i örf ve zorbaların vakıf gelirlerine müdahale etmesi ve vakıf evladından olan bazı kişilerin vakıf gelirlerini paylaşırken yaşadığı anlaşmazlık meselelerine dairdir. Örneğin Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'nın mütevellisi, vakfa gelir olarak kaydedilen köylerin vergi hâsılatına vali, sancakbeyi, mütesellim, voyvoda ve zorbaların müdahale etmesinden dolayı şikâyetçi olmuştur. Divan, Hacı Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'nın gelirlerine müdahale konusundaki şikâyetlere kanun ve defterlerdeki kayıtlara göre hareket edilmesi yönünde cevap vermiştir.³³ Bir hükme göre ise vakıf evladından olan Zaviyedâr Şeyh Osman ile kardeşi Şeyh Mustafa'nın oğlu Hüseyin, vakıf hizmetlerinin görülmesinden sonra arta kalan gelirleri paylaşırken ihtilafa düşmüşlerdir. Şeyh Osman, hakkının yendiğini ileri sürerek yeğeninden şikâyetçi olmuştur. Divan söz konusu anlaşmazlığı çözmek için konunun bilirkişiler tarafından araştırılmasını ve davanın vakfiyede belirtilen şartlara göre mahallinde şer'le görülmesini istemiştir.³⁴

Eşkıyalık Faaliyetleri

İncelediğimiz defterde doğrudan eşkıyalık faaliyeti olarak tanımlanabilecek 2 adet hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerdeki eşkıyalık eylemlerinden ilki ferdi olarak yapılmıştır. Söz konusu hükme göre Kürtün'ün Kübli köyü sakinlerinden Ömer isimli kişi, husumet beslediği Hasan Beşe'yi, evinin önündeki suyu kesmekle tehdit ederek haraç almak istemiştir. Bunun üzerine Hasan Beşe, Divan'a başvurarak Ömer'den şikâyetçi olmuştur. Divan bu davanın mahallinde şer'le görülmesini istemiştir.³⁵ Eşkıyalık faaliyetlerinden ikincisi ise bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu hükme göre Trabzon ve Kürtün kazalarında ortaya çıkan Berber Ali ve Koroz adlı eşkıyalar,

³¹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 63/5.

³² BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 29/1, 30/2, 49/1, 49/3, 59/2, 63/5, 74/2, 132/3.

³³ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 48/1; 62/1.

³⁴ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 57/2.

³⁵ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 133/3.

bölgede bulunan diğer haydutları etrafına toplayarak Gümüşhane'deki madencilere baskı yapmıştır. Madenin işleyişine zarar veren bu kanunsuz eylem, yetkililer tarafından Divan'a bildirilmiştir. Divan bu şikâyet üzerine Berber Ali ve Koroz isimli eşkıyaların yakalanarak hapsedilmesine hükmetmiştir.³⁶

Timar ve zeamete müdahale, vergi meseleleri, vakıflarla ilgili meseleler ve diğer konularla ilgili meseleler başlıkları altında topladığımız hükümlerin içinde de eşkıyalık faaliyeti olarak sayılabilecek bazı bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu başlıklar altında yer alan hükümlerin bir kısmında reayanın, timar ve vakıf gelirlerine müdahale ederken ya da ödemekle yükümlü olduğu vergilere karşı çıkarken eşkıyalarla birlikte hareket ettiği görülmektedir.³⁷ Bu hükümlere göre bölgede eşkıyalık yapan diğer kişiler ise Kazgancı Sofrolioğlu Açı Dimitri,³⁸ Sipahi Mehmed³⁹ ve Dizdaroğlu'dur.⁴⁰

Diğer Konularla İlgili Meseleler

Defterde, timar ve zeamete müdahale, vergi meseleleri, vakıflarla ilgili meseleler ve eşkıyalık faaliyetleri dışında farklı konularla alakalı 7 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerden 2'si mülkiyet hakkına müdahale, 2'si miras davası, 1'i göreve müdahale, 1'i alacak-verecek meselesi ve 1'i ise mâlikâne gelirlerine müdahale ile ilgilidir.

Mülkiyet hakkına müdahale: Bu konuyla alakalı 2 adet hüküm bulunmaktadır. Hükümlerin ilkinde Osman isimli bir kişi, kendisine miras olarak kalan ekmek fırınına Hasan isimli kişinin kanuna aykırı bir şekilde müdahale etmesinden dolayı Divan'a başvurarak şikâyetçi olmuştur. Divan, bu şikâyet üzerine davanın mahallinde görülmesini emretmiştir.⁴¹ Mülkiyet hakkına müdahale konusundaki diğer hüküm ise yayla anlaşmazlığıyla alakalıdır. Karahisar-ı şarkî sakinlerinden bir grup ahali Divan'a başvurarak eskiden beri tasarruf ettikleri Kürtün'e bağlı Hacıyer mevkiindeki yaylaya Abdullah isimli bir kişinin müdahalesinden dolayı şikâyetçi olmuştur. Divan, meselenin kanuna uygun bir şekilde halledilmesini istemiştir.⁴²

Miras davası: Miras konusundaki hükümlerde Kürtün'ün Tirebolu kasabası sakinlerinden Hiristo kendi miras payına müdahale edilmesinden dolayı diğer varislerden şikâyetçi olmuştur. Divan, Hiristo'nun şikâyeti üzerine davanın mahallinde şer'le görülmesini emretmiştir.⁴³

Göreve müdahalenin önlenmesi: Bu konudaki hükümde Divan, Sadrazam Kethüdası el-Hac Mehmed'in tasarruf ettiği Trabzon eyaletindeki mâlikâne ge-

³⁶ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 141/4.

³⁷ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 7/1, 25/2, 49/1, 61/3, 62/1, 166/1.

³⁸ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 25/2.

³⁹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 49/1.

⁴⁰ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 166/1.

⁴¹ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 133/4.

⁴² BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 146/2.

⁴³ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 9/2, 9/3.

lirlerini tahsil etmekle görevli olan Ahmed'e müdahale edilmemesini emretmiştir.⁴⁴

Alacak-verecek meselesi: Defterdeki bir hükme göre Tirebolu kasabası sakinlerinden Ömer Reis, Sarı Mehmed'in vefatı üzerine merhumun zimmetinde kalan alacağını tahsil edememiştir. Ömer Reis, Divan'a başvurarak terekeyi elinde tutan el-Hac Ahmed'den söz konusu meblağın tahsil edilmesini istemiştir. Divan, bu meselenin mahallinde şer'le görülmesi yönünde karar vermiştir.⁴⁵

Mâlikâne gelirlerine müdahale: Bu hükme göre Abdurrahman, Halil, Mehmed ve Ebubekir, Divan'a başvurarak müştereken tasarruf ettikleri mâlikâneye ait olan Yağlıdere yaylağına Dizdaroğlu isimli kişinin müdahale ettiğini ileri sürmüşlerdir. Divan, bu şikâyet üzerine merkezde bulunan resmî kayıtlara baktıktan sonra Dizdaroğlu'nun yaptığı müdahalenin kanuna aykırı olduğuna hükmetmiştir.⁴⁶

Sonuç

Eyalet Ahkâm defterlerindeki hükümler Osmanlı coğrafyasının muhtelif yerlerinde yaşayan askerî-reaya, müslim-gayrimüslim, kadın-erkek ve zengin-fakir ayrımı olmaksızın toplumun her kesiminden insanın gerekli durumlarda şikâyet mekanizmasını etkin bir şekilde kullanarak üst mercilerden hak talebinde bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Divan'dan Kürtün'e gönderilen hükümler, şikâyet mekanizmasının başarılı bir şekilde çalıştığını teyit etmektedir.

Eyalet Ahkâm defterleri Osmanlı toplumunun karşılaşmış olduğu sorunlar hakkında bilgiler vermektedir. Bunlar; timar ve zeamete müdahale, vergilerin ödenmemesi, kanunsuz vergi talebi, vakıf gelirlerinin tahsil ve taksiminde ortaya çıkan sorunlar, eşkıyalık faaliyetleri, alacak-verecek meseleleri, mülkiyet hakkına müdahale ve miras davaları şeklinde sıralanabilir. Eyalet Ahkâm defterlerinden devletin söz konusu şikâyetlere yaklaşımını ve bunlara getirdiği çözümleri görmek mümkündür.

Ahkâm defterleri mahallî tarih araştırmacılarına inceleyecekleri yerlerin tarihiyle ilgili bazı bilgiler vermektedir. Nitekim incelediğimiz deftere göre Kürtün, 1742-1759 tarihleri arasında Trabzon sancağının bir kaza/nahiyesidir. Trabzon eyaletine bağlı olan Kürtün, timar sisteminin uygulandığı bir yerdir. Bölgede timar ve zeamet tasarruf eden kişiler mevcuttur. Kürtün'de Hacı Abdullah Halife Zaviyesi bulunmaktadır. Kürtün nahiyesinde eşkıyalık faaliyetlerine tesadüf edilmektedir. Söz konusu dönemde Berber Ali, Koroz, Kazgancı Sofrolioğlu Açı Dimitri, Sipahi Mehmed ve Dizdaroğlu isimli kişiler bölgede eşkıyalık yapmaktadır.

⁴⁴ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 8/2.

⁴⁵ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 196/5.

⁴⁶ BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1: 166/1.

1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'nde Merkezden Kürtün Nahiyesine Gönderilen Hükümler ve Özetleri

4/4

Dergâh-ı muallâ müteferrikalarından Osman'ın tasarrufunda olan Giresun ve Kürtün nahiyelerindeki zeamete ehl-i örfün kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Giresun ve Kürtün kâdîlarına ve Trabzon mütesellimine hüküm ki:

Nişân-ı hümayûnum virilen dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından Osmân hâne-i hâssa zîde mecduhû gelüp Trabzon sancağında Giresun nâhiyesinde nefsi-i Giresun ve gayrıdan yetmiş bir bin sekiz yüz doksan dokuz akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup ze'âmeti mülhakâtından Kürtün nâhiyesine tâbi' Diribolı'da müşterikiyle mûmâ-ileyhin kayd ve berâtına dâhil olup âharın alâkası olmamağla mûmâ-ileyh ze'âmeti mülhakâtından olan mârrü'z-zıkr nefsi-i Diribolı'nın vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtı müşterikleriyle ahz u kabz murâd eyledikde âhardan ba'zı havâss-ı hümayûn voyvodaları ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr "senin nefsi-i Diribolı'da alâkan yokdur" deyü hilâf-ı defter-i hâkânî müdâhale ve mahsûl ve rûsûmunun ahz u kabzına mûmâna'at ve ta'addî itmeleriyle sâlifü'l-beyân nefsi-i Diribolı ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterikleriyle tarafından subaşısına zabt ve vâki' olan bi'l-cümle mahsûl ve rûsûmî kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât mezkûrları ve âharı müdâhale itdirilmemek için bundan akdem istid'â ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbi' nefsi-i kal'a-i Diribolı cemâ'at-i müstahfızân-ı nefsi-i kal'a-i Diribolı neferan mahallât-ı sâ'ire neferan ve üç aded bâğçe ve yedi âsiyâb ve hâsıl-ı ispençe ve resm-i limon ve öşr-i gendüm ve resm-i dalyan ve resm-i gümrük ber-mûceb-i âdet-i kadîm ve maktû'ât-ı ihtisâb ve resm-i båd-ı hevâ ve arûsiyye yekûn ma'a gayrîhâ otuz yedi bin akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiye-i mezbûra tâbi' Karakaya ve ma'a gayrîhâ birikdirilüp yetmiş bin akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun elli bin akçesinden otuz bin beş yüz seksen iki akçesi mûmâ-ileyh Müteferrika Osmân hâne-i hâssanın ze'âmeti mülhakâtı bâkîsi müşterikleri oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak için bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuş iken mezbûrlar yine mündefî' olmayup müdâhale eylediklerin bildirüp mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunup mugâyir-i emr-i âlî ta'allül ve nizâ' itdirilmeyüp men' ü def' ve memnû' olmayup muhâlefet iderler ise arz u i'lâm olunmak bâbında hükmi hümayûnum recâ itmeğın dîvân-ı hümayûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i N. Sene: 1155.

7/1

İbrahim bin Abdullah'ın tasarrufunda olan Kürtün nahiyesindeki zeamete bazı kişilerin kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlîsine, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Zu'amâdan İbrâhîm bin Abdullâh zîde kadruhû gelüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Mirihomenek nâm karye ve gayrıdan otuz dört bin beş yüz on bir akçe ze'âmete hâlâ berât-ı şerîfimle mutasarrıf olmağla ze'âmeti mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûrede yedi bin akçe yazusı olan Alayuntlu nâm karyesi toprağında kadîmden zirâ'at ve hırâset olunup öşr ü resmi ze'âmeti tarafından alınagelen ma'lûmetü'l-hudûd yerleri

üzerine ba'zı kimesneler sonradan bilâ-izn-i sâhib-i arz bin yüz elli senesinde dükkânlar ve hân binâ idüp ze'âmeti mahsûlüne gadr itmeleriyle mûmâ-ileyh dahi mezkûrların bilâ-izn-i sâhib-i arz sonradan binâ eyledikleri dükkân ve hânın zarar-ı şer'îsin men' murâd eyledikde mezkûrlar ba'zı mütegalibeden kimesnelere istinâden bir dürlü itâ't-i şer'-i şerîf ve inkiyâd-ı emr-i münîf itmeyüp mûmâ-ileyhin ze'âmeti mahsûlinin kesr ü noksân terettübüne bâ'is oldukları ve bu bâbda da'vâsına mutâbik şeyhül-islâmıdan fetvâ-yı şerîfesi olduğın bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince şer'le görölüp mezkûrların sonradan ihdâs eyledikleri dükkânlar ve hânın zarar-ı şer'îsi men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbî' karye-i Alayuntlu ber-vech-i serbest deyü yekûn ma'a gayruhû birikdirilüp on iki bin akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve müşterikiyle mûmâ-ileyhin ze'âmeti mülhakâtından olduğđ mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Zâ. Sene: 1155.

8/2

Sadrızam Kethüdâsı el-Hac Mehmed'in tasarrufunda olan Trabzon sancağđ, Çepni, Giresun ve Kürtün nahiyelerindeki mâlikâne gelirlerini tahsil etmekle görevli olan Ahmed'e müdahale edilmemesi.

Trabzon ve Giresun ve Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Ahmed zîde kadruhû gelüp iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim hâlâ Kethüdâ-yı sadr-ı a'zamî el-Hâc Mehmed dâme mecduhûnun ber-vech-i iştirâk-i mâlikâne berât-ı şerîfimle uhdesinde olan Trabzon sancağında vâki' mahsûl-i beytü'l-mâl ve mâl-ı gâ'ib ve mâl-ı mefkûd ve kaçgun ve abd-i âbık ve post-ı vaşak gayr-ı ez-evkâf-ı imârethâne ve ze'âmet-i Giresun ve rûsûmât-ı yaylakhâ-i nâhiye-i Çepni ve Giresun ve Kürtün ve tevâbî'i mukâta'asında bin yüz elli altı senesi Muharremi ibtidâsından sene-i mezbûre Zi'l-hiccesi gâyetine değın bir sene-i tamâm zabt ve mahsûlât ve rûsûmâtın kadîmden olageldüğü vechile cem' ve tahsîl ve ahz u kabz eylemek üzere buna der-uhde ve ilzâm ve bu dahi iltizâm ve kabûl ve berâtında mukayyed olan mâlın senesi içinde Trabzon vâlisi tarafına edâ ve teslîm ve teslîmini müş'ir ma'mûlün-bih temessük alup getürmek şartıyla kabûl olunmağın sene-i merkûmede zabt u tasarrufuna taraflarından ve taraf-ı âhardan vechen mine'l-vücûh kimesne ta'arruz itmek [üzre] kethüdâ-yı mûmâ-ileyh tarafından bunun yedine memhûr ve ma'mûlün-bih zabt temessûki mücebince zabt itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğın temessûki mücebince zabt itdirilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Z. Sene: 1155.

9/2

Kürtün kazasının Tirebolu kasabası ahalisinden Anderya'dan Hiristo'ya kalan mirasa, kendi miras hissesine kanaat etmeyen varislerden müteveffa Anderya'nun torunu Salsa'nın müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Kürtün kazâsı müzâfâtından Tirebolu kasabası sâkinlerinden Hiristo nâm zimmî gelüp bunun mürisi Anderya nâm zimmî bin yüz elli senesinde hâlik oldukda kasaba-i mezbûrede vâki' mutasarrıf olduğđ mülk menzil ve emlak ve sâ'ir emvâl ve eşyâsı irs-i şer'le bununla yine kasaba-i mezbûre sâkinelerinden hâlik-i mesfûrun mürd olan oğlunun kızı Salsa nâm nasrâniyyeye intikâl itmiş iken bu hissesin almadın mesfûre Salsa yine

kasaba-i mezbûre sâkinlerinden ba'zı kimesnelere istinâden kendü hissesin ahz u kabza kanâ'at itmeyüp cümlesin fuzûlî ahz u kabz ve zabt idüp buna hissesin vormeyüp küllî gadr u ta'addî eylediğün ve şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildiğün bildirüp mücebince şer'le görülüp mûrisi hâlik-i mesfûrdan müntakil mülk menzil ve emlâk ve sâ'ir emvâl ve eşyâdan hisse-i şâyi'ası zevi'l-yed olan mesfûreden buna alıvrilüp icrâ-yı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğün şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Z. Sene: 1155.

9/3

Kürtün kazasının Tirebolu kasabası sakinlerinden Hiristo'ya kalan miras hissesine, diğer varislerin müdahalesinin önlenmesi ve Hiristo'ya hakkının geri verilmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Kürtün kazası müzâfâtından Tirebolu kasabası sâkinlerinden Hiristo nâm zımmî gelüp bunun mûrisi [Anderya] nâm zımmî bundan akdem hâlik oldukda kasaba-i mezbûrede Kiliseburnu nâm mahalde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd mutasarrıf olduğu dört yüz gurus kıymetlü mülk bâğçesi irs-i şer'le bununla yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden hâlik-i mesfûrun mürd olan oğlının kızı Salsa nâm sagîreye ve hâlik-i mesfûrun zevcesi () nâm nasrâniyyeye intikâl itmiş iken bu ol vakt sagîr bulunmağla bâğçe-i mezbûre henüz beynlerinde taksîm olunmadın hâlik-i mesfûrun zevcesi mesfûre ile sagîre-i mezbûrenin vâlidisi () nâm nasrâniyyeler birbirleriyle yekdil ve ol bâğçeyi fuzûlî zabt ve yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden Kuyumcı Varadimo nâm zımmîye bey' ve buna gadr itmeleriyle bu dahi irişüp bâliğ ve da'vâya kâdir oldukda sâlifü'z-zıkr bâğçeden hissesini zevi'l-yed olan mesfûrdan taleb ve almak istedikde mesfûr "nicedir bu bâğçeyi akçem ile aldım" deyü bî-vech-i şer'î dürlü illet îrâdıyla bunun hissesin vormekden imtinâ' ve gadr sadedinde olduğın ve yedinde şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğın bildirüp mücebince şer'le görülüp mûrisi hâlik-i mesfûrdan müntakil bâğçe-i merkümeden hissesi hâlâ zevi'l-yed olan mesfûrdan alıvrilüp icrâ-yı hak ve bir dürlü ta'allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğün şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Z. Sene: 1155.

25/2

Esir Ali'nin tasarrufunda olan Kürtün kazasının İskala köyündeki zeamet gelirlerini toplamakla görevli subaşıya, aynı köyün reayasından Kazgancı Sofroloğlu Açı Dimitri isimli zımmînin kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına ve Trabzon mütesellimine hüküm ki:

Esir Alî zîde kadruhû gelüp ber-vech-i tekâ'üd berât-i şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmeti karyelerinden Kürtün kazasına tâbi' İskala nâm karyesinin vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtın tarafından subaşısı () nâm kimesne ahz u kabz itmek istedikde karye-i mezbûre re'âyâsından Kazgancı Sofroloğlu Açı Dimitri nâm zımmî kendi hâlinde olmayup ziyâde telbîs ve eşirradan olmağla subaşısı mezbûrun umûrına karışıp karye-i mezbûre re'âyâsın tahrîk ve idlâl ve hukûk ve rüsûmunun ahz u kabzına mûmâna'at idüp ta'addî üzere olduğın bildirüp men' ü def' ve fimâ-ba'd vech-i muharrer üzere ta'addî ve tecâvüz ider ise hakikat-i hâl sıhhatı üzere der-sa'âdetime arz u i'lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğün kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i M. Sene: 1157.

29/1

Kürtün nahiyesi köylerinde tımar tasarruf eden Tirebolu Kalesi İmamı Hasan'ın dirliğine kayıtlı Tirebolu Hatibi Hasan ve Darucioğlu'dan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

() kâdısına ve Kürtün kazası nâ'ibine ve Trabzon mütesellimi () zıde mecduhüya hüküm ki:

Sen ki Kürtün kazası nâ'ibi mevlânâ-yı mûmâ-ileyh İbrâhîm zıde ilmuhûsun mektûb gönderüp Diribolı Kal'ası İmâmı olan Hasan zıde salâhahû meclis-i şer'e varup Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Çelik⁴⁷ nâm karye ve gayrıdan bin beş yüz akçe gedik tîmâr ile Diribolı imâmetine berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup gedik tîmârının başkalemi olup müşterikiyle kayd ve berâtına dâhil karye-i Çelik el-mezbûre toprağında zirâ'at ve hırâset idenlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden müteveccih olan onda bir öşürlerin müşterikiyle taleb eyledikde Tirebolı Hatibi Hasan ve Darucioğlu () nâm kimesneler birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve hilâf-ı kânûn ve defter edâda ta'allül ve muhâlefet ve müşterikiyle imâm-ı mezbûrun gedik tîmârı mahsûlüne gadr itmeleriyle zıkr olunan Çelik karyesi ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterikiyle imâm-ı merkûm zabt ve zirâ'at ve hırâset iden gerek mezbûrlardır ve gerek gayrıdır her kim olur ise olsun zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden müteveccih olan onda bir öşürleri alıvirilüp hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emri şerîfim virilmek recâsına bi'l-iltimâs arz ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbi' yiğirmi sekiz nefer re'âyâ ve üç zemîn ve bir âsiyâb ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen ve öşr-i meyve yekûn ma'a gayrîhâ iki bin üç yüz akçe yazar karye-i Çelik defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yazı-yı mezkûresinden bin beş yüz akçesi ifrâz ve Diribolı Kal'ası imâmına mahsûs gedik tîmâr deyü bir icmâl ve tîmâr-ı merkûm kal'a-i mezbûre imâmeti hâlâ berât-ı şerîfimle merkûm Hasan Halîfe'nin üzerinde olup ve karye-i mezbûrenin yazı-yı mezkûresinden sekiz yüz akçesi dahi ifrâz ve ol dahi ma'a gayruhû ile birikdirilüp kal'a-i mezbûre bu âna mahsûs bin beş yüz seksen akçe gedik tîmâr deyü bir icmâl ve ol dahi hâlâ berât-ı şerîfimle Hasan⁴⁸ üzerinde olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı R. Sene: 1157.

30/2

Kürtün nahiyesi köylerinde tımar tasarruf eden Tirebolu Kalesi İmamı Hasan'ın dirliğine kayıtlı Tirebolu Hatibi Hasan ve Darucioğlu'dan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

() kâdısına ve Kürtün nâ'ibi ve Trabzon mütesellimine hüküm ki:

Sen ki Kürtün kazası nâ'ibi mevlânâ-yı mûmâ-ileyh İbrâhîm zıde ilmuhûsun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp Diribolı Kal'ası İmâmı olan Hasan Halîfe zıde salâhahû meclis-i şer'e varup Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Çeğel nâm karye ve gayrıdan bin beş yüz akçe gedik tîmâr ile Direnbolı imâmetine berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup gedik tîmârının başkalemi olup müşterikle kayd ve berâtına dâhil karye-i Çeğel el-mezbûreyi müşterikle zabt u zirâ'at ve hırâset idenlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri

⁴⁷ Çekel/Çeğel köyü kastediliyor olmalı.

⁴⁸ Defterde "Hüseyin" şeklinde yazılmıştır.

terekelerinden müteveccih olan onda bir öşürlerin müşterikiyle zabt eyledikde Tirebolu Hatîbi Hasan ve Darucioğlu () nâm kimesneler birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve hilâf-ı kânûn ve defter edâda ta'allül ve mümâna'at ve müşterikiyle imâm-ı mezbûrun gedik tîmârı mahsûlüne gadr itmeleriyle zikr olunan Çeğel karyesi ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterikiyle imâm-ı [merkûm] zabt ve zirâ'at ve hırâset iden gerek mezbûrlardır ve gerek gayrıdır her kim olur ise olsun zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden müteveccih olan onda bir öşürleri alıvrilüp hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim virilmek recâsına bil'iltimâs arz ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbî' yigirmi sekiz nefer re'âyâ ve üç zemîn ve bir âsiyâb ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen ve öşr-i meyve yekûn ma'a gayrîhâ iki bin üç yüz [akçe] yazar karye-i Çeğel defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yazı-yı mezkûresinden bin beş yüz akçesi ifrâz ve Diribolu Kal'ası imâmetine mahsûs gedik tîmâr deyü bir icmâl ve tîmâr-ı merkûme kal'a-i mezbûre imâmeti hâlâ berât-ı şerîfimle merkûm Hasan Halîfe'nin üzerinde olup ve karye-i mezbûrenin yazı-yı mezkûresinden sekiz yüz akçe dahi ifrâz ve ol dahi ma'a gayruhû birikdirilüp kal'a-i mezbûre bu âna değîn mahsûs bin beş yüz seksen akçe gedik tîmâr deyü bir icmâl ve ol dahi hâlâ berât-ı şerîfimle Hasan üzerinde olduğı mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i R. Sene: [1]157.

47/5

İbrahim, Murtaza, Osman ve Ahmed isimli sipahilerin tasarrufunda olan Kürtün ve Maçka nahiyelerindeki timarlara; Yahya, Ahmed ve İbrahim isimli zaimlerin tasarrufunda olan yine aynı nahiyelerdeki zemetlere Trabzon sancağının eski mutasarrıflarından Ömer Paşa'nın müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisine, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Erbâb-ı tîmârdan İbrâhîm ve Murtazâ ve tekâ'üd Osmân ve Ahmed veled-i Hasan nâm sipâhîler ile zu'amâdan Yahyâ ve Ahmed ve İbrâhîm zîde kadruhum arz-ı hâl idüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Eynesi nâm karye ve gayrıdan altı bin akçe tîmâra mezkûr İbrâhîm ve Maçuka nâhiyesinde Hortokop nâm karye ve gayrıdan on altı bin yüz akçe tîmâra mezkûr Murtazâ ve ol mikdâr akçe tîmâra dahi ber-vech-i tekâ'üd mezkûr Osmân ve Kürtün nâhiyesinde Ahallu nâm karye ve gayrıdan on üç bin sekiz yüz on akçe tîmâra dahi mezkûr Ahmed veled-i Hasan başka başka berevât-ı şerîfem ve yine Maçuka nâhiyesinde Havod nâm karye ve gayrıdan yigirmi bin dokuz yüz elli bir akçe ze'âmete dahi ber-vech-i iştirâk mezkûrûn Yahyâ ve Ahmed ve İbrâhîm berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup mezkûr İbrâhîm tîmârının başkalemi ve mezkûrünün dahi tîmâr ve ze'âmetleri mülhakâtından Kürtün nâhiyesine tâbî' üç bin akçe yazı ile karye-i Eynesi deyü defter-i hâkânîde mukayyed ve müşterikleriyle mezkûrünün kayd ve berâtlarına dâhil olmağla karye-i mezbûre toprağında ve defter-i hâkânîde mukayyed zâviye vakfi olmayup karye-i mezbûreye ve hâsılı mahsûb olan zemînlerde ber-müceb-i defter-i hâkânî âharın alâkası yoğ iken sâbıkâ Trabzon Mutasarrıfı Ömer Paşa "zikr olunan karye müstakillen tîmâr değildir, () zâviyesinin dahi hissesi vardır" deyü hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve bin yüz elli senesinden berü vâki' mahsûl ve rûsûmın vakf hissesi olmak üzere ma'lûmül-mikdâr mahsûl ve rûsûmların ahz ve bunlara gadr eyledüğün bildirüp karye-i mezbûre ber-müceb-i defter-i hâkânî müstakillen ze'âmet ve tîmârları tarafından zabt itdirilmeyüp zâviye vakfi vardır deyü defter-i hâkânîye mugâyir dahl ü ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan

rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbî' elli üç nefer re'âyâ ve yigirmi bir zemîn ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen ve oşr-i meyve yekûn ma'a gayruhû üç bin akçe yazar karye-i Eynesi defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayruhû dört bin dört yüz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun iki bin iki yüz doksan altı akçesi merkûm İbrâhîm ve yüz elli bir akçesi mezkûr Murtazâ ve ol mikdârı dahi mezkûr tekâ'üd Osmân ve bin akçesi dahi mezkûr Ahmed veled-i Hasan ve dört yüz iki akçesi dahi defter-i hâkânîde mastûr olduğı üzere mezkûrûn Yahyâ ve Ahmed ve İbrâhîm kaydlarında olup ve bâlâda tahrîr olunduğı üzere karye-i Eynesi el-mezbûrda zâviye vakfı mahalli olmakda bulunmaduğın Defter Emîni Hasan dâme mecduhû arz itmeğın mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i R. Sene: [1]158.

48/1

Kürtün kazasının Yağlıdere nahiyesine bağlı olan Hisarcık köyünde bulunan el-Hac Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'nın gelirlerine ehl-i örfün kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün kâdîsına hüküm ki:

Kürtün kazâsı müzâfâtından Yağlıdere nâhiyesine tâbî' Hisarcık nâm karyede vâki' müteveffâ el-Hâc Abdullâh Zâviyesi'nin ber-vech-i iştirâk bi'l-fi'l berât-ı şerîfimle mutasarıf zâviyedârı ve vakfının mütevellîsi olan Şeyh Hüseyin ve () zîde salâhahumâ gelüp zâviye-i merkûmun defter-i hâkânîde mukayyed vakf karyelerinden kazâ-i mezbûrda vâki' () ve () ve tevâbî'i karyelerinin vâki' olan resm-i cürm-i cinâyet ve sâ'ir bâd-ı hevâsı müstakillen defter-i hâkânîde zâviye-i merkûma hâsıl kayd olunmağla taraf-ı vakfdan ahz u kabz olunup âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb itmez iken vâlî ve mîr-i mîrân ve mîr-livâ ve mütesellim ve voyvoda ve sâ'irleri taraflarından müdâhale olunduğın bildirüp müdâhaleleri men' ü def' olunmak bâbında hükmi-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden kânûn üzere amel olunmak için fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Câ. Sene: 1158.

49/1

Kürtün kazasının Yağlıdere nahiyesine bağlı olan Hisarcık köyünde bulunan el-Hac Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı'nın Kürtün kazasındaki topraklarına kayıtlı reyadan Kurdzade Ahmed oğlu Mehmed ve akrabalarından ve de bazı zimmîlerden ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

Trabzon vâlîsine ve Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Kürtün kazâsı müzâfâtından Yağlıdere nâhiyesine tâbî' Hisarcık nâm karyede vâki' müteveffâ el-Hâc Abdullâh Halife Zâviyesi'nin ber-vech-i iştirâk bi'l-fi'l berât-ı şerîfimle zâviyedârları ve vakfının mütevellîleri olan sulehâdan Şeyh Hüseyin ve () ve () zîde salâhahum gelüp zâviye-i merkûmenin defter-i hâkânîde mukayyed karyelerinden ve mezra'alarından Kürtün kazâsına tâbî' Hozanayranı ve Gürgenli ve Kal'aboynu ve Tunalı Mahallesi ve Derebüköni ve Alışarlı Obası ve () nâm karye ve mezra'aları topraklarında Gümüşhâne re'âyâlarından olup hâlâ gelüp Kürtün kazâsında tavattun iden ve bin elli senesinden berü zirâ'at ve hırâset idenlerden Kurdzâde Ahmed oğlu Mehmed ve ammizâdesi Abdullâh ve akrabâlarından () ve () ve () ve () nâm kimesneler ile () ve () ve () ve () nâm zimmîlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden şer'le müteveccih olan öşürlerinden zimmetlerinde ma'lûmül-keyl hinta ve şa'ir alacak hakkı olup bundan akdem talep eylediklerinde hevâlarına tâbî' mütegalibeden Mehmed nâm

sipâhî ile müttefik ve dürlü illet ve bahâne ile bî-vech-i şer'î edâda ta'allül ve zâviye-i merkûme mahsûlüne gadr-i küllî sevdâsında oldukların ve bu bâbda yedinde i'lâm-ı şer'îyye ve senedât-ı sâ'ireleri olduğın bildirüp i'lâm-ı şer'îyye ve senedât-ı sâ'ireleri mücebince şer'le görülüp mezbûrların zimmetlerinde müteveccih olan öşürleri alıvrilüp ta'allül ve muhâlefet itdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkāk-ı hak olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Câ. Sene: 1158.

49/3

Kürtün nahiyesi köylerinde zemet tasarruf eden Mahmud isimli zaimin dirliğine kayıtlı bazı reyadan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

Trabzon vâlisine, Kürtün kâdısına hüküm ki:

Mahmûd zîde mecduhü arz-ı hâl idüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Karakaya nâm karye ve gayrıdan otuz üç bin iki yüz yetmiş bir akçe ze'âmete berât-ı şerîfîmle mutasarrıf olup başkalemi olan sâlifü'z-zıkr Karakaya nâm karyesi toprağında zirâ'at idenlerin hâsil eyledikleri terekelerinden öşürlerin ve defterlü re'âyâsı hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mücebince tarafından subaşısına edâ idegelmişler iken içlerinden ba'zıları "biz öşür virmeziz, maktû' viririz" deyü ta'allül ve ba'zı re'âyâsı dahi hukûk ve rûsûmların edâda muhâlefet itmeleriyle ze'âmeti mahsûlüne gadr olduğın bildirüp a'şâr ve sâ'ir hukûk ve rûsûmları subaşısına alıvrilüp hilâf-ı kânûn ve defter "maktû' viririz" deyü ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbî' yiğirmi dokuz nefer re'âyâ ve altı zemîn ve bir hisse tarla ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen ve öşr-i meyve yekûn ma'a gayrîhâ yedi yüz dokuz akçe yazı ile Karakaya nâm karye ber-vech-i serbest deyü defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrîhâ birikdirilüp yetmiş bin akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun on yedi bin altı yüz kırk sekiz akçesi mûmâ-ileyhin ze'âmeti mülhakâtı bâkîsi müşterikleriyle kaydında olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince mahsûl ve rûsûmı zabt ve tahsil ve ahz [u] kabz itdirilmek için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Câ. Sene: 1158.

57/2

Kürtün kazasının Yağlıdere köyünde bulunan el-Hac Abdullah Halife Zaviyesi Vakfı gelirlerinin, vakıf evladından el-Hac Abdullah Halife Zaviyesi Zaviyedarı Şeyh Osman ile kardeşi Şeyh Mustafa'nın oğlu Hüseyin arasında paylaşımı sırasında yaşanan ihtilafın çözülmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Kürtün kazâsına tâbî' Yağlıdere nâm karyede vâki' Hâcî Abdullâh Halife Zâviyesi'nin meşrûtiyyet üzere zâviyedârı olan Şeyh Osmân an-evlâd-ı vâkıf sūdde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp selâtin-i mâziyyeden beri karye-i mezbûre toprağında vâki' ma'lûmetü'l-hudûd bir mikdâr yerleri bunun ceddî vâkıf-ı mezbûra hibe ve temlik ve yedine mülknâme-i hümâyûn virildikten sonra ol dahi vakf ve hâsil olan gallesini zâviye-i mezbûra âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm ve fazlasını evlâd ve evlâd-ı evlâdına şart ve ta'yîn eylediği defter-i hâkânî ve vakfıyye-i ma'mûlün-bihâsında şart ve ta'yîn eylediği mastûr u mukayyed ve bu evlâd-ı vâkıfdan karındaşı Şeyh Mustafa nâm kimesne ile ber-vech-i iştirâk galle-i mezbûrî ahz iderler iken karındaşı mezkûr fevt olmağla oğlı Hüseyin nâm kimesne şart-ı vâkıf mücebince hissesine kanâ'at itmeyüp buna âid hissesini hilâf-

şer‘-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkıf tegallüben bi'l-cümle zabt u ahz ve ekl ü bel‘ idüp buna gadr-i küllî eyledüğin bildirüp mahallinde şer‘le görölüp bî-garaz ve ehl-i vukûf kimesnelerden tefahhus ve şart-ı vâkıf icrâ itdirilüp vâki‘-i hâli sıhhatı üzere arz ve i‘lâm olunmak bâbında hükm-i hümayûnum recâ eylediği ecilden mahallinde şer‘le görölüp hak kangı tarafın idüğü sıhhatı üzere arz ve i‘lâm olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Ş. Sene: 1158.

59/2

Kürtün nahiyesi köylerinde tımar tasarruf eden Ali isimli sipahinin dirliğine kayıtlı bazı reyadan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

Trabzon vâlisine ve Kürtün ve () kâdılarına hüküm ki:

Erbâb-ı tımârdan Alî nâm sipâhî gelüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Sümüklü nâm karye ve gayrıdan altı bin akçe tımâra berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup tımârının başkalemi olup müşterikiyle kayd [ve] berâtına dâhil karye-i Sümüklü el-mezbûreyi ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterikiyle zabt ve toprağında zirâ‘at ve hırâset idenlerin zirâ‘atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn ve defter mücebince müteveccih olan öşürleriyle karye-i mezbûrenin sâ‘ir vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtın müşterikiyle kânûn ve defter mücebince ahz u kabz murâd eyledikde karye-i mezbûrede zirâ‘at idenler birbirleriyle yekdil ve "bizler askerî tâ‘ifesindeniz ve karye-i mezbûre toprağında zirâ‘at eylediklerimiz yerleri sonradan bizler kûhdan açdık" deyü öşürlerin tamâmen kânûn ve defter mücebince virmekte ta‘allül ve müşterikiyle tımârı mahsûlüne gadr-i küllî eylediklerin bildirüp karye-i mezbûre ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterikiyle kendüye zabt ve toprağında zirâ‘at ve hırâset idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn ve defter mücebince müteveccih olan öşürleriyle karye-i mezbûrenin sâ‘ir mahsûlât ve rüsûmâtı tamâmen ahz u kabz itdirilüp mezkûrlara noxsân teklîfiyle bir dürlü ta‘allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbi‘ doksan dört nefer re‘âyâ ve üç âsiyâb ve bir mezra‘a ve hâsılı tahtında ispençe ve hinta ve şa‘îr ve öşr-i bostân ve resm-i tapu-yı zemîn yekûn ma‘a gayrîhâ altı bin akçe yazar karye-i Sümüklü defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma‘a gayruhû birikdirilüp yedi bin akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun altı bin akçesi mezkûr Alî'nin tımârı bâkîsi müşteriki kaydlarında olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Zâ. Sene: 1158.

61/3

Harava köyü Hacı Halife Mescidi imamlığına tayin edilen Şeyh Hüseyin Halife'nin tasarrufunda olan Kürtün nahiyesindeki gedik tımarına ve imamet görevine Hacı Halife Mescidi eski imamı Osman'ın kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon Vâlisi Vezîr () Paşa'ya, Kürtün ve () kâdılarına hüküm ki:

Kıdvetü's-sülehâi's-sâlikîn eş-Şeyh Hüseyin Halife zîde salâhâhû gelüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Gebekilise nâm karye ve gayrıdan iki bin beş yüz akçe gedik tımârıyla Harava nâm karyede Hâcî Halife Mescidi'nin İmâmı Diribolı Kal‘ası İmâmı Osmân'ın ref‘inden elli dokuz senesi Saferi'nin yiğirmi dokuzuncu gününde mûmâ-ileyh eş-Şeyh Hüseyin Halife'ye tevcih olunup hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla zikr olunan gedik tımârıyla mescid-i mezbûr imâmetini zabt ve vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtın ahz u kabz murâd eyledikde ref‘ olunan mezkûr Osmân ve zümre-i cebâbireden hevâdârı olanlar hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât fuzûlî müdahale ve zabtına

mümâna'at ve buna gadr-i küllî eylediklerin bildirüp zıkr olunan karye-i Gebekilise ve gayrıdan iki bin beş yüz akçe gedik tîmâr Hâcî Halîfe Mescidi'nin imâmeti üzerinde olmağla yedinde olan berât-ı âli-şânım mücebince kendüye zabt ve vâki' mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüp defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfe mugâyir mezbûrları dahl ü ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğın defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesinde Gebekilise ve gayrıdan iki bin beş yüz akçe gedik tîmârıyla Harava karyesinde Hâcî Halîfe Mescidi'nin imâmeti mezkûr Osmân'ın ref'inden mûmâ-ileyh Şeyh Hüseyin Halîfe'ye târîh-i mezbûrda tevcih ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın berâtı mücebince zabt itdirilmek için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Râ. Sene: 1159.

62/1

Kürtün kazasının Yağlıdere nahiyesindeki Hisarcık ve Harava köylerinde bulunan el-Hac Abdullah Zaviyesi Vakfı'nın gelirlerine zorbaların müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Şeyh Hüseyin ve diğer Şeyh Hüseyin ve Şeyh Mehmed ve Şeyh Mustafâ ve Mehmed zîde kadruhum gelüp Trabzon sancağında Kürtün kazası müzâfâtından Yağlıdere nâhiyesinde Hisarcık ve Harava⁴⁹ karyelerinde ashâb-ı hayrâtdan Hâcî Abdullâh Zâviyesi'nin ber-vech-i iştirâk bi'l-fi'l berât-ı şerîfimle evlâdiyyet ve meşrûtiyyet üzere zâviyedârı ve zâviye ve câmi'i vakfının dahi mütevellîsi olmalarıyla zâviye-i mezbûre ve câmi'i evkâfından yine nâhiye-i mezbûra tâbi' Ahiçukuru ve Kozbûki nâm karyelerin hâsılları tahtında resm-i ganem defter-i hâkânîde vakfa hâsıl yazılmağla zıkr olunan vakf karyelerin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından resm-i cânib olan ganemlerinden kânûn ve defter mücebince resm-i ganemlerin vakf için ahz u kabz murâd eyledikde zümre-i cebâbireden () ve () ve () nâm kimesneler hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve re'âyâ-yı vakfin tasarruflarında olan kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn âharı dahl ü ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğın defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i mufassala mürâca'at olundukda Yağlıdere nâhiyesine tâbi' otuz bir nefer re'âyâ ve altı zemîn ile karye-i Ahiçukuru deyü zâviye-i Hâcî Abdullâh Halîfe bin Kâsım hazretlerinin ve hinta ve resm-i ağnâm yekûn ma'a gayruhûdan altı yüz otuz akçe ve yine nâhiye-i mezbûreye tâbi' on bir nefer re'âyâ ve dört zemîn ve bir âsiyâb ve hâsılı tahtında bennâk ve resm-i ağnâm yekûn ma'a gayrihâ iki yüz akçe yazı ile karye-i Kozbûki vakf-ı câmi'-i Hâcî Abdullâh Halîfe defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr olındığı mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı R. Sene: 1159.

⁴⁹ Defterde "Çarayva" şeklinde yazılmıştır.

63/5

Tirebolu zabîtinin; Kürtün kazasına bağlı Tirebolu kasabasındaki Muslihiddin Camii İmamı Osman, Limanbaşı Camii İmamı Hasan ve Yeniköy Mahallesi Camii imamından istediği raiyyet rüsümü ve tekâlif-i şakka talebinin kanuna aykırı olması sebebiyle bundan vazgeçmesi.

Kürtün kâdîsına hüküm ki:

Osmân ve Hasan ve () gelüp kazâ-i mezbûr müzâfâtından Tirebolu kasabası mahallâtından Mahalle-i kebîrde vâki' müteveffâ Muslihiddin Câmî'-i şerîfnde mezbûr Osmân ve Limanbaşı Câmî'-i şerîfnde mezkûr Hasan ve Yeniköy Mahallesi Câmî'-i şerîfnde merkûm () başka başka berât-ı şerîfemle imâm ve hatîb olup edâ-yı hizmet idüp rüsûm-ı ra'iyyet ve bilâ-emr-i şerîf tekâlif-i şakka mutâlebesiyle ta'addî ve rencide olunmak icâb itmez iken kasaba-i mezbûre zâbiti hilâf-ı kânûn rüsûm-ı ra'iyyet ve ehl-i örf tâ'ifesi dahi bilâ-emr-i şerîf tekâlif-i şakka mutâlebesiyle ta'addî ve rencide eylediklerin ve bu bâbda şeyhül-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildügin bildirüp mücebince amel olunup men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Câ. Sene: [1]159.

67/5

Abdullah isimli sipahinin tasarrufunda olan Kürtün nahiyesindeki timara Hüseyin isimli zaimin kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün ve () kâdîlarına ve Gümüşhâne emîni zîde mecduhûya hüküm ki:

Erbâb-ı tîmârdan Abdullâh nâm sipâhî arz-ı hâl idüp Trabzon sancağında Gümüşhâne mülhakâtından Kürtün nâhiyesinde cemâ'at-i müselle mân-ı karye-i Alahnas ve gayrıdan dört bin beş yüz akçe tîmâra berât-ı şerîfemle mutasarrıf olduğı tîmârı mülhakâtından müstakillen kayd ve berâtına dâhil Kürtün nâhiyesinde mezra'a-i Çeltük nezd-i karye-i Mercân deyü defter-i hâkânîde mukayyed mezra'aya âhardan bir vechile dahl olunmak icâb itmez iken Sürmene nâhiyesinde Halaniki nâm karye ve gayrıdan yigirmi bir bin akçe ze'âmete ber-vech-i tekâ'üd mutasarrıf Hüseyin nâm za'im ze'âmeti mülhakâtından cemâ'at-i müselle mân-ı karye-i İstiyamo deyü defter-i hâkânîde mukayyed cemâ'at karye olmak zu'mıyla ve bunun müstakillen kayd ve berâtına dâhil sâlifü'z-zikr mezra'ası için kendü kabûl-i mücerrediyile karye olmak üzere iddi'â eylediğı cemâ'at arâzîsinden olmak zannıyla hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve bundan akdem mürâfa'a-i şer' olduklarında mezra'a-i merkümede mezkûrun alâkası olmadığı şer'an zâhir ve "mezra'a-i merkümede alâkam yokdur" deyü kendü ikrârıyla dahi rü'yet ve mu'ârazadan men' ü def' birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye virilmiş iken za'im-i mezkûr Hüseyin tekrâr hîle ve tezvîre sülûk ve hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî ve yedinde olan hüccet-i şer'iyeye mugâyir şâhid-i zür ikâmetiyle gıyâbında peydâ eylediğı müzevver hüccet ile yine ol vechile fuzûlî müdâhale ve vâki' olan mahsûlünün ahz u kabzına mûmâna'at ve gadr sevdâsında olduğın ve fetvâ-yı şerîfe virildügin bildirüp mezra'a-i merküme ber-müceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki' olan mahsûli kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye za'im-i mezkûr Hüseyin'in ol vechile zâhir olan müdâhale vü ta'addîsi men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve defterhâne-i âmiremede mahfûz olan rûznâçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbi' hâsıl yüz akçe yazı ile öşr-i Çeltük der-mezra'a-i Mercân köyi der-tasarruf-ı Mahmûd Beğ hâliyâ der-dest-i Süleymân ve Sungur deyü defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine mezra'a-i Çeltük deyü tahrîr ve

nâhiyesine tâbi‘ müselle mân-ı karye-i Alahnas nâm cemâ‘at ve gayruhû ile birikdirilüp iki bin beş yüz akçe bir icmâl tamâmen merkûm Abdullâh kaydındadır. Ve yine Kürtün nâhiyesine tâbi‘ altmış bir nefer re‘âyâ on yedi zemîn ve bir âsiyâb ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen yekûn ma‘a gayrîhâ iki bin akçe yazı ile cemâ‘at-i müselle mânân-ı karye-i İstiyamo ki (...) mezkûr cemâ‘at-i müselle mânân-ı karye-i İstiyamo'dan on üç nefer kimesne Gelevera Köprüsi'ne defter-i atıkde köprüci kayd olunmağın ber-karâr-ı sâbık merkûm köprüye köprüci kayd olundılar. Ber-müceb-i kadîm kuyûd-ı defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Sürmene nâhiyesine tâbi‘ Halaniki nâm karye ve gayruhû ile birikdirilüp yigirmi bir bin akçe ze‘âmet bir icmâldir tamâmen mütেকâ‘id Hüseyin kaydında olmağın defter-i hâkânîde mastûr olduğı üzere ber-müceb-i defter-i hâkânî tarafeynin icmâl ve mufassalları başka başka olup birbirlerinde alâkaları olmamak iktizâ eylediğı iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bi'l-fi'l defter emîni olan Ebûbekir dâme mecduhû arz itmeğın arzı mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Ş. Sene: 1159.

68/1

Abdullah isimli sipahinin tasarrufunda olan Kürtün nahiyesindeki timara Espiye İskele köyü zaim ve sipahilerinin kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisine, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Erbâb-ı tîmârdan Abdullâh nâm sipâhî gelüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde cemâ‘at-i müselle mân-ı karye-i [A]lahnas ve gayrıdan berât-ı şerîfimde mutasarıf olduğı tîmârı mülhakâtundan Kürtün nâhiyesinde karye-i Mercân ve Çeltük nâm mezra‘asının mümtâz ve mu‘ayyen hudûdları dâhilinde kadîmden öşr ü resmin bunun tîmârı tarafından alınagelen yerlerine ve öşr ve resmine âhardan bir vechile müdâhale olunmak icâb itmez iken civârında vâki‘ Esbiye İskele nâm karyenin ber-vech-i iştirâk za‘ım ve sipâhîleri olan () ve () ve () nâm kimesneler "ol yerler bizim mutasarıf olduğumuz mezkûr Esbiye karyesi arâzisindedir, öşr ve resmin biz aluruz" deyü hilâf-ı kânûn u kadîme mugâyir müdâhale etmeleriyle bundan akdem isdâr itirdiğı emr-i şerîf ile mahallinde mürâfa‘a-i şer‘ olduklarında ol yerlerin öşr ve resmi bunun sâlifü'z-zikr karye ve mezra‘ası arâzisinden olup kadîmden öşr ve resmi bunun tîmârı tarafından alınageldiğı meşhûr ve mütevâtir ile karye-i mezbûre ahâlîleri ihbâr ile sâbit ve i‘lâm-ı şer‘î olunup hilâf-ı kânûn u kadîme mugâyir müdâhaleleri men‘ olunmuş iken merkûmlar yine memnû‘ olmadıklarından nâşi ol vechile müdâhale ve rencideden hâli olmadıkların ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğın ve husûs-ı mezbûr minvâl-i muharrer üzere olduğıın sen ki Kürtün kazâsı nâ‘ibi Mevlânâ Hasan zîde ilmuhûsun tarafından arz olduğın bildirüp ol yerlerin öşr ve resmi kadîmîsi üzere bunun tîmârı tarafından ahz u kabz itirilüp merkûmların hilâf-ı kânûn u kadîme mugâyir müdâhale vü ta‘addîleri men‘ ü def‘ olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum recâ eylediğı ecilden kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı Ş. Sene: 1159.

72/3

Defter-i hakanî kâtipleri şâkirdi ve Eski Saray baltacılarından Ahmed'in tasarrufunda olan Kürtün nahiyesindeki zeamete Dergâh-ı muallâ cebecileri çorbacılarından Mustafa'nın kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisi vezîre, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Nişân-ı hümâyûnum virilen defter-i hâkânî kâtipleri şâkirdlerinden kıdvetü erbâbi't-tahrîr ve'l-kalem Ahmed teberdâr-ı sarây-ı atık zîde kadruhû gelüp Trabzon

sancağında Kürtün nâhiyesinde Oğuz nâm karye ve gayrıdan altmış dört bin dört yüz akçe ze'âmet mutasarrıfı Sâlim'in fevtinden sâdır olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn mücebince elli dokuz senesi Şa'bân'ın yigirmi dördüncü gününde mûmâ-ileyh Ahmed hâlâ defter-i hâkânî kâtibliği şâkird gedüğü ilhâkıyla üzerinde olmağla ze'âmet-i mezbûr defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfim mücebince zabt ve târîh-i mezkûreden berü berâtı mücebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmî kânûn ve defter mücebince ahz u kabz murâd eyledikte dergâh-ı mu'allâm cebecilerinden altıncının çorbacısı olan Mustafâ nâm kimesne zuhûr ve "müteveffâ-yı mezbûr deyni umûrına vekîl etmiş idi, ze'âmet-i mezbûrun elli dokuz senesinde vâkî' olan hâsılât ve rûsûmâtı ahz u kabz ve vekâleti hasebiyle müteveffânın düyûnını edâ iderim" deyü hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve mûmâ-ileyhin zabtına mûmâna'at ve gadr murâd eyledüğü bildirüp ze'âmet-i mezbûr defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfim mücebince kendüye zabt ve vâkî' olan mahsûlât ve rûsûmâtı ahz u kabz itdirilüp mezbûrun hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn zâhir olan müdâhalesi men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûna mürâca'at olundukda ze'âmet-i mezbûr vech-i meşrûh üzere mûmâ-ileyh Ahmed teberdâr-ı sarây-ı atık zîde kadruhûya tevcîh bâ-hatt-ı hümayûn tevcîh hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde ve berâtı unvânına hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum keşide kılınmağla bâ-fermân-ı âlî kaydına şerh virildüğü mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i S. Sene: 1160.

74/2

Kürtün ve Rize nahiyelerinde zemat tasarruf eden Defter-i hakanî kâtibi ve Eski Saray baltacılarından Ahmed'in dirliğine kayıtlı reyadan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

Trabzon vâlisine ve Kürtün ve Rize kâdılarına hüküm ki:

Nişân-ı hümayûnum virilen defter-i hâkânî kâtiblerinden kıdvetü erbâbi't-tahrîr ve'l-kalem Ahmed teberdâr-ı sarây-ı atık zîde kadruhû arz-ı hâl idüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Oğuz nâm karye ve gayrıdan altmış dört bin dört yüz akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup müstakillen kayd ve berâtına dâhil sâlifü'z-zikr Oğuz karyesiyle Rize nâhiyesine tâbî' müşterikiyle kayd ve berâtına dâhil Lalvil-i kebîr nâm karyeler topraklarında zirâ'at ve hırâset idenlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden aynî öşürleriyle resm-i bennâk ve resm-i ispençe ve sâ'ir hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mücebince taleb ve almak istedikde karyetân-ı mezbûretân ahâlîleri "biz aynî a'sâr ve rûsûm virmeyüp bedel-i öşr ve rûsûm nâmıyla maktû'an kadîmden aynî öşür ve rûsûm şu kadar resm viregelmekle yine anı virürüz" deyü hilâf-ı kânûn ve defter mücebince virmekte ta'allül ve tereddüd ve ol vechile ze'âmeti mahsûlünün kesr ü noksânına bâ'is ü bâdî oldukların bildirüp zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden aynî öşürleriyle bâğlarının hâsıl olan üzümlerinden ve bâğçelerinin hâsıl olan meyvelerinden müteveccih olan öşürlerin ve sâ'ir hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mücebince alvirilüp ahâlî ve re'âyâyı hilâf-ı kânûn ve defter ol vechile ve sâ'ir bahâne ile bir dür[lü] ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kürtün nâhiyesine tâbî' yüz altmış dört nefer re'âyâ ve otuz bir zemîn ve hâsılı tahtında bennâk ve erzen ve öşr-i şıra ve öşr-i meyve yekûn ma'a gayrîhâ dokuz bin akçe yazar kar[ye]-i Oğuz ber-vech-i serbest ve Rize nâhiyesine tâbî' altmış dört nefer re'âyâ ve on bir zemîn ve yigirmi dört baştına ve bir

âsiyâb ve hâsılı tahtında bennâk ve işpençe ve erzen yekûn ma'â gayrîhâ yedi bin üç yüz yigirmi dört akçe yazar karye-i Lalvil-i kebîr ber-vech-i serbest deyü defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Oğuz altı bin akçe yazı ile biriktirilüp ma'â gayruhû otuz bin akçe ze'âmet deyü bir icmâl ve karye-i Lalvil-i kebîr el-mezbûrenin bin sekiz yüz akçesi ifrâz ve ma'â gayruhû yedi bin altı yüz altmış akçe ol dahi başka bir icmâl ve icmâl-i evvel tamâmen ve icmâl-i sâninin bin altı yüz altmış altı akçesi defter-i hâkânî kâtiblerinden mezkûr Ahmed teberdâr-ı sarây ve icmâl-i sâlisin bâkîsi müşteriki kaydında ve mûmâ-ileyhin atîk berâtı unvânına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrû[n] keşîde kılınmağla elli dokuz senesinde bâ-emr-i âlî kaydı meşrûh olmağla ber-mûceb-i defter-i hâkânî karye-i mezbûrlarda (...) maktû' kayd olunmayup a'sâr rûsûmâtî şer'le mûmâ-ileyh ve müşteriki tarafından zabt olunmak iktizâ eyledükde iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim hâlâ defter emîni olan Mehmed Sa'îd dâme mecduhû arz itmeğın defter emîni arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâsıt-ı R. Sene: [1]160.

132/3

Kürtün nahiyesi köylerinde zeamet tasarruf eden Divan-ı hümayun hâcegânından Silahdâr Kâtibi Mahmud'un dirliğine kayıtlı olan reyadan ödemedikleri vergilerin tahsil edilmesi.

Trabzon Vâlisi Sadr-ı esbak Vezîr Alî Paşa'ya, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûnumdan hâlâ Silahdâr Kâtibi Mahmûd zîde mecduhû gelüp Trabzon sancağında Kürtün nâhiyesinde Karakaya ve Lefka nâm karye ve gayrıdan berât-ı âlî-şânımla mutasarrıf olduğı serbest ze'âmeti karyelerinden sâlifü'z-zıkr Karakaya ve Lefka ve () ve () nâm karyelerinin defterde mukayyed ra'ıyyet ve ra'ıyyeti oğullarının üzerlerine edâsı lâzım gelen resm-i bennâk ve sâ'ir hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mûcebince ve ol karyeler topraklarında zirâ'at ve hırâset idenlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden öşürlerin kânûn ve defter mûcebince tarafından ta'yîn olunan subaşısı () zîde kadruhû taleb eyledükde "biz öşür virmeyüz, maktû' virirüz" deyü hilâf-ı kânûn ve defter virmekde ta'allül ve muhâlefet ve ze'âmeti mahsûlüne gadr-i küllî murâd eylediklerin bildirüp kânûn ve defter mûcebince alıvrılüp hilâf-ı kânûn ve defter bir ferde ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hük-m-i hümâyûnum recâ itmeğın kânûn ve defter mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i Câ. Sene: 1165.

133/3

Kürtün kazasının Kübli köyü sakinlerinden Hasan Beşe'yi, evinin önünden akmakta olan suyu kesmekle tehdit ederek haraç almak isteyen Ömer isimli zorbanın zulmünün önlenmesi.

Trabzon vâlisi sadr-ı esbak vezîre, Kürtün ve Gümüşhâne emînine hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbî' Kübli nâm karye sâkinlerinden külekçi tâ'ifesinden Hasan Beşe dimekle ma'rûf kimesne gelüp bu kendü hâlinde iken hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' ve ta'addîsi ve deyne kefâleti olmayup ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine karye-i mezbûre sükkânından mütegalibeden Ömer nâm kimesne kendü hâlinde olmayup ve adâveti olmakdan nâşî üzerine musallat ve mücerred cellb-i mâl sevdâsıyla bunun âb-ı cereyân iden suda alâkası yoğ iken "akçe vir veyâhûd ol suyu senin menzîlinin önünden cereyân itdirmem" deyü hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kadîm ol vechile ta'addî ve ziyâde gadr eyledüğün bildirüp şer'le görilüp mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf zâhir

olan ta'addîsi men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfîm recâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i B. Sene: [1]165.

133/4

Kürtün kazasının Tirebolu kasabası sakinlerinden Bektaş'tan Osman'a miras olarak kalan ekmek fırınına, söz konusu fırının eski sahiplerinden Ömer'in oğlu Hasan'ın kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Kürtün nâ'ibine ve Kürtün hâssı voyvodasına hüküm ki:

Kürtün kazası müzâfâtından Tirebolu kasabası sâkinlerinden Osmân zîde kadruhû gelüp kasaba-i mezbûre sâkinelerinden () nâm hatunun kasaba-i mezbûrede Limanbaşı nâm mahalde mutasarrıf olduğu mülk arsası üzerine yine kasaba-i mezbûreden mezbûrenin zevci Ömer nâm kimesne ile bunun müttefiki Bektaş nâm kimesne kendü mâlı ve mezbûrenin izniyle iştirâken binâ eyledikleri etmekci firununu mezbûrân Ömer ve Bektaş mezbûrenin murâdına müstenid ber-vech-i iştirâk zabt ve tasarruf iderler iken mezbûr Ömer diyâr-ı âhara gider oldukda ol firundan hissesini rızâsıyla zevcesi mezbûrenin müvâcehesinde mahzar-ı Müsliminde müşteriki mezbûr Bektaş'a semen-i misliyle bey' ve teslîm ve mezbûr Bektaş dahi iştirâ ve tesellüm ve semenini tamâmen mezbûr Ömer'e edâ ve teslîm eyledikten sonra mezbûr Bektaş dahi ol firunı mezbûrân hatun ve Ömer'in hayâtlarında on seneden mütecâviz bilâ-nizâ' mülkiyyet üzere müstakillen zabt u tasarruf ider iken mezbûr Bektaş fevt olup ol firun vech-i şer'î ile irsen buna intikâl itmekle bu dahi ol firunı yedi sekiz seneden mütecâviz bilâ-nizâ' mülkiyyet üzere mezbûrân hatun ve Ömer'in hayâtlarında müstakillen zabt idüp ve bu müddetde mezbûrândan kat'â kimese da'vâ sadedinde olmayup sükûn üzere olmalarıyla bir vechile dahl ü ta'arruz olunmak îcâb itmez iken ve bu makûle bilâ-özr-i şer'î on beş sene mürûr iden emlâk da'vâsının istimâ'ı memnû' iken mezbûre hatun müteveffîye olmağla oğlu Hasan nâm kimesne zuhûr ve şirrete sülûk ve mücerred celb-i mâl kasdıyla üzerine musallat ve "ol firunun yerleri sinîn-i merkûmeden mukaddem vâlidem mezbûrenin imiş, babam mezbûr Ömer ol firundan hissesini behresin mezbûr Bektaş'a bey' ider oldukda zemînin ikrâhen bey' itmiş ve gâh babam mezbûrun ol firundan hissesini merkûm Bektaş ikrâhen almış" deyü ber-vech-i şer'î ikrâh-ı mu'ayyeni isbât itmedin babası mezbûr Ömer'in hâl-ı hayâtında iddî'â ve hevâsına tâbî' nâ'ibden bir takrîb ile aldığı müzevver hücceti sened itihâzıyla bin yüz altmış senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî ve tegallûben ol firunun zemîn ve binâsın bil-cümle zabt ve buna gadr u ta'addî eylediğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhül-islâm'dan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görülüp sâlifü'z-zikr mülk firunı fuzûlî zabt iden mezbûrdan buna girü alıvirilüp ta'allül ve muhâlefet itdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hak olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum recâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i B. Sene: 1165.

141/4

Trabzon ve Kürtün kazalarındaki madenciyan taifesine zulmeden Berber Ali ve Koroz isimli eşkıyaların yakalanarak Kemah Kalesi'ne hapsedilmesi.

Kürtün ve Torul ve () kâdîlarına ve Gümüşhâne emînine hüküm ki:

Kıdvetül-emâcid ve'l-a'yân hâlâ Darbhâne-i âmirem emîni el-Hâc Abdullâh zîde mecduhû sütte-i sa'âdetine mektûb gönderüp Gümüşhâne kazâsının iktizâ iden cümle tekâlifî ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifetiyle ma'denciyan tâ'ifesine âsân olmak için ümenâsı yedinde olan mahalleri sermâye ile görülüp ba'dehû vaktiyle yine cümle ma'rifeti

ve ma'rifet-i şer'le defter ve teviz' ve tahsil olunmak âdet-i kadîme olduğına binâ'en altmış dört senesi Şa'bân-ı şerîfi evâsıtından altmış beş senesi Cemâziye'l-evvelî'nin sekizinci günü târîhine gelince hasbe'l-iktizâ ücret-i menzil ve derbend ve mürûr u ubûr iden vüzerâ-yı izâm ve sâ'ir umûr-ı vilâyet için iktizâ iden masârifi ma'rifet-i şer'le ahâlî-i vilâyet ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyeye mâl-ı mîriyyeden istikrâz ve sarf idüp ba'dehû yine ma'rifet-i şer'le teviz' ve defter olunup ahâlî-i kazâ ve kurâ bi'l-cümle deynlerine râzî ve edâsına müte'ahhidler iken Kürtün ve Trabzon kazâları kurâlarında ba'zı eşîrâ şirrete sülûk ve ihtilâl-i memlekete bâdî ve mâl-ı mîrînin ta'tiline bâ'is olmalarıyla nefsi kasabadan Pulhoruk ve Emrük karyesinden ve Akoksin ve Koğas kazâsından Keşiş ve Kürtün kazâsından Berber Alî ve Sümüklü karyesi kethüdâsı Koroz nâm şakîler kendü hâllerinde olmayup gün-â-gün mel'anet ile hevâlarına tâbî' bir mikdâr eşkiyâyı başlarına cem' ve ma'denciyan tâ'ifesini tekdîr ve nizâm-ı ma'dene hâlel virmeleriyle mezbûr Alî ve mesfûrûn islâh-ı nefis idince Kemah kal'asında kal'a-bend olunmaları için Gümüşhâne nâ'ibi arz ve emîni inhâ ve mezbûrların te'dîbleri için hükm-i hümâyûnum virilmek recâsına arz itmeğin mezbûrûn fimâ-ba'd nizâm-ı ma'dene muhill harekete tasaddî iderler ise ahz u habs ve kal'a-bend olunmak için arz ve i'lâm olunmak üzere emr-i şerîf yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı Zâ. Sene: [1]165.

146/2

Karahisar-ı şarkî kazasına bağlı Alışar ve Dereköy köyleri sakinlerinden Seyyid Halil, Seyyid Yusuf, diğer Seyyid Halil, Hüseyin, Abdülğani, İvaz ve diğerlerinin Kürtün kazasının Hacıyer mevkiinde eskiden beri yaylak olarak kullandıkları yere Kürtün kazası Çakrak köyünden Abdullah'ın kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon Vâlisî Sadr-ı esbak Vezîrim Alî Paşa'ya ve Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Karahisâr-ı şarkî kazâsına tâbî' Alışar ve Dereköy nâm karyeler ahâlîlerinden Seyyid Halîl ve Seyyid Yûsuf ve diğer Seyyid Halîl ve Hüseyin ve Abdülğani ve İvaz ve dahi sâ'irleri arz-ı hâl idüp bunların Kürtün kazâsına tâbî' () nâm karye toprağında Hacıyer dimekle ma'rûf mahalde vâkî' resmi defterde sâhib-i arza hâsıl yazılmış kadîmî yaylak yerlerine eben an-ceddin mutasarrıf olup dahl icâb itmez iken Kürtün kazâsına tâbî' Çakrak nâm karyeden Abdullâh nâm kimesne fuzûlî müdâhale ve zabtlarına mûmâna'at eylemekle mürâfa'a-i şer' olduklarında mu'ârazadan men' birle hüccet-i şer'iyeye virilmiş iken memnû' olmaduğın bildirüp kadîmî yaylakları zabt itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin kânûn [üzere] amel olunmak için yazılmıştır.

Fî Evâhir-i S. Sene: 1166.

166/1

Abdurrahman Bey, Halil Bey, Mehmed ve Ebubekir'in mâlikâne usulü üzere tasarruf ettikleri Trabzon valisinin Trabzon sancağındaki has gelirlerinden Yağlıdere yaylağına Dizdaroğlu diye bilinen kişinin müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisine, Kürtün ve () kâdîlarına hüküm ki:

Mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân Abdurrahmân Beğ ve Halîl Beğ ve Mehmed ve Ebûbekir zide mecduhum gelüp mîr-livâ-yı Trabzon havâssından Trabzon sancağında vâkî' mahsûl-i beytü'l-mâl ve mâl-ı gâ'ib ve mâl-ı mefkûd ve yave ve kaçkun ve abd-i âbık ve post-ı karsak gayr-ı ez-evkâf-ı imâret-i Hatuniyye ve ze'âmet-i Giresun ve Görele

ve rüsûmât-ı yaylakhâ-i der-nâhiye-i Çepni ve Maçuka der-Kürtün⁵⁰ mukâta'ası mûmâ-ileyhimin ber-vech-i mâlikâne uhdelerinde olup mukâta'a-i merkûme mülhakâtından Karagöl dimekle ma'rûf Yağludere yaylağı birkaç seneden berü Dizdaroğlı dimekle ma'rûf kimesnenin tegallûbi sebebiyle zabt olunmayup kendülere ve taraf-ı mîrîye gadr olduğın inhâ ve hilâf-ı kânûn ve defter müdâhalesi men' için emr-i şerîfim recâ ve mukâta'a-i merkûme senevî bin guruş mâl ile mûmâ-ileyhimin ber-vech-i mâlikâne uhdelerinde olduğu başmuhâsebeden ve Kürtün nâhiyesine tâbi' resm-i yaylak-ı Yağludere gayr-ı ez-resm-i yaylak senedâtı hâsıl bin akçe yazu ile mîr-livâ-i Trabzon hâssı mülhakâtından olduğu defter-i hâkânîde ve bu sûretde resmi defter-i hâkânîde mukayyed sâlifü'z-zıkr kadîmî yaylağa zamânında koyun ve sâ'ir davarlarıyla çıkup yayladup otundan ve suyundan intifâ' idenlerin amellerine göre resm-i yaylakları hâss-ı mezbûr tarafından ahz u kabz itirilmeğe defter-i hâkânî ve kânûna muvâfık idüğü dîvân-ı hümâyûnumda der-kenâr olunmağla kânûn üzere dîvân-ı hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahrîri bâbında bi'l-fi'l başdefterdârim olan Abdullâh Nâ'ilî dâme uluvvuhü i'lâm itmeğın i'lâmî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Z. Sene: 1167.

170/3

Dergâh-ı muallâ müteferrikalarından Mehmed Hazine'nin tasarrufunda olan Giresun nâhiyesindeki zeamete İstanbul Gümrük Emîni Seyyid İshak'ın müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisine ve Giresun ve Çepni ve Kürtün ve Keşab kâdîlarına hüküm ki:

Nişân-ı hümâyûnum virilen dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından kıdvetü'l-emâcîd ve'l-ekârim Mehmed Hazine zîde mecduhû südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Trabzon sancağında Giresun nâhiyesinde nefsi-i Giresun ve gayrıdan yetmiş bir bin sekiz yüz doksan dokuz akçe ze'âmet mutasarrıfı Müteferrika Seyfî ser-peşkîr-i kilâr-ı hâssanın mahlûlünden işbu sene-i mübârekeke yine müteferrikalık kendüye ilhâkiyla mûmâ-ileyh Mehmed Hazine'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunup defter-i hâkânîde nefsi-i Giresun'un hâsılı tahtında yazılan resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve resm-i bâc-ı râh-ı Karahisâr-ı şarkî ve resm-i limon ve rüsûmât-ı sâ'iresi müşterikleriyle mûmâ-ileyhin kaydına dâhil olmağla taraf-ı âhardan müdâhale iktizâ etmez iken işbu sene-i mübârekeke İstanbul Gümrüğü Emîni Seyyid İshak zîde mecduhû tarafından Giresun gümrüğüne müdâhale olunduğunda ze'âmeti mahsûlünün kesr ü noksân tertîbine bâ'is ü bâdî oldukların bildirüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kadîm ta'addîsi men' ü def olunmak ve ke'l-evvel müşterikleriyle mûmâ-ileyhin ze'âmeti tarafından zabt etdirilmesi için siz ki ve[z]îr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsiz, size hitâben emr-i şerîfim sudûrını istihâm ve ahâlîsi dahi mahzar etmeleriyle defterhâne-i âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma, defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Giresun nâhiyesine tâbi' mahallât-ı Müslimânân ve neferât-ı gebrân ve neferât ile cemâ'at-i müsellemanân ki der-nefs-i kal'a-i Giresun sâkined ber-vech-i serbestiyet ve hâsılı tahtında ispençe ve niyâbet ve şa'îr ve resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve resm-i bâc-ı râh-ı Karahisâr-ı şarkî ve resm-i limon ve mukâta'a-i ihtisâb ve ihzâriyye ve bâzâr-ı nefsi-i Giresun ma'a kazâ-i Keşâb ma'a resm-i bâzâr ve ihtisâb ve ihzâriyye-i kazâ-i Keşâb ma'a resm-i liman refî hâric ez-defter ve resm-i kantar ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsiyye ve yave ve kaçgun ve abd-i âbık ve müddeti tamâm olan yave ve kaçgunun bey'î ve beytü'l-mâl-i

⁵⁰ Defterde "der-Kürkür" şeklinde yazılmıştır.

sipâh ve mâl-ı gâ'ib ve mefkûd ve yave ve kaçgun ve müddeti yetişenlerin bey'î ve deştânî ve örfiyyesi yekûn ma'a gayruhû yigirmi beş bin akçe ve Çepni nâhiyesine tâbi' resm-i gümrük-i sefnehâ ve sandalhâ ve melekse kazâ-i Keşâb Zefre'den Giresun'a ve Giresun'dan Batlama'ya varıncaya mukâbele ez-karîb ve ba'îd âmed hâric ez-defter bermûceb-i emr-i hümâyûn hâsıl üç bin beş yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde yekûn ma'a gayruhû elli dört bin yüz akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun otuz dört bin yüz akçesi Kürtün nâhiyesine tâbi' cemâ'at-i müstahfizân ve neferât-ı gebrân ve mahallât ile nefsi kal'a-i Diribolî ve hâsılı tahtında ispençe ve niyâbet ve resm-i gümrük ber-mûceb-i âdet-i kadîme ve resm-i limon ve mukâta'a-i ihtisâb ve resm-i bâd-ı hevâ ve arûs yekûn ma'a gayruhû otuz yedi bin akçe yazı ile ol dahi defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve icmâlde yine Kürtün nâhiyesine tâbi' Karakaya nâm karye ve gayruhû ile birikdirilüp yetmiş bin akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun otuz bin beş yüz seksen iki akçesi defter-i hâkânîde mastûr olduğı üzere dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından mûmâ-ileyh Mehmed Hazine kaydında ve icmâl-i mezbûrların bâkîleri müşterikleri kaydlarında olup bu takdîrce bermûceb-i defter-i hâkânî nefsi kal'a-i Giresun'un hâsılı tahtında tahrîr olunan resm-i gümrük ma'a gümrük-i sipâh ber-mûceb-i âdet-i kadîme ve sâ'ir rûsûmât-ı merkûme resm-i gümrük-i sefne ve sandalhâ ve melekse kazâ-i Keşâb ve nefsi kal'a-i Diribolî'nin dahi hâsılı tahtında tahrîr olunan resm-i gümrük ber-mûceb-i âdet-i kadîm ve sâ'ir rûsûmât-ı merkûmelere âharın alâkası olmayup kadîmden berü ne vechile zabt olunagelmîş ise mûmâ-ileyhin berâtı yazusına göre müşterikleriyle hisselerin zabt itmeleri iktizâ eyledüğün bi'l-fi'l Defter Emîni Halîl dâme mecduhû arz ve İstanbul gümrüğü mülhakâtından olan Karadeniz gümrükleri husûsı için mukaddemâ gümrük emîni iltimâsıyla yüz on yedi senesinde ale'l-etrâf virilen emr-i şerîf mûcebince yigirmi dört târîhinde dahi eğerçi emr-i şerîf virildüğü Burusa kaleminden der-kenâr olunup lâkin târîh-i mezbûrdan sonra husûs-ı merkûma dâ'ir emr virilmemesini İstanbul gümrükçilerinin ze'âmet ve tûmârlara hâsıl kayd olunan rûsûmâta hilâf-ı kânûn ve defter ta'arruz ve müdâhale eylememelerinden iktizâ etmek gerekdir. Hâlâ İstanbul Gümrükçisi Seyyid İshak'ın mukaddemâ yigirmi dört târîhinde gümrükçi tağrîr ve iltimâsıyla ale'l-etrâf virilen emr ibtinâ-i emr-i mezkûrun ibâret ve mefhumundan ziyâde ba'zı tağrîrât izâfesiyle altmış yedi ve altmış sekiz senelerinde ale't-tahsîs Giresun gümrüğü husûsı için isdâr itdirdüğü evâmîr dahi Burusa kaleminden der-kenâr olunup lâkin emr-i mezkûr kânûn ve deftere muhâlif olmağla bundan sonra mûcebiyle amel olunmak lâzım gelse ze'âmet-i mezbûrenin külliyyen izmihlâlîne sebep olacağını ve ze'âmet mutasarrıfına ve müşteriklerine gadr terettüb ideceğı nümâyân oldukda defter-i hâkânî ve defter emîni mûmâ-ileyhin arzında sarâhaten yazıldığı minvâl üzere müşterikleriyle mûmâ-ileyhin ze'âmeti tarafından zabtı iktizâ iden resm-i gümrük ve rûsûmât-ı sâ'ireye kadîmden olugelmîşe muğâyir ve kânûn ve deftere muhâlif İstanbul gümrükçileri taraflarından bir dürlü ta'arruz ve müdâhale itdirmemek ve bu mâddede gümrükçi-i merkûmun hilâf-ı kânûn ve defter isdâr itdirdüğü emrlere i'tibâr olunmamak üzere emr-i şerîfim tahrîri bâbında bi'l-fi'l başdefterdârım olan Mehmed Behcet dâme uluvvuhû i'lâm etmeğün i'lâmî mûcebince amel olunmak için fermân-ı âlî-şânım sâdir olmuşdur.

Fî Evâsıt-ı L. Sene: 1168.

Mûcebince amel oluna deyü emr-i şerîfi unvânına keşide buyurulup hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bâ-fermân-ı âlî kayd ve şerh virilmiştir.

[Fî] 23 L. Sene: [1]168.

Defter-i hâkânî mûcebince tekrâr emr yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i M. Sene: [1]169.

172/5

Dergâh-ı muallâ müteferrikalarından Mehmed Hazîne'nin tasarrufunda olan Giresun nahiyesindeki zeamete ortaklarının ve İstanbul gümrükçülerinin müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon vâlisine ve Giresun ve Çepni ve Kürtün ve Keşab ve () kâdılarına hüküm ki: Nişân-ı hümayûnum virilen dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından Mehmed Hazîne zîde mecduhû gelüp Trabzon sancağında Giresun nâhiyesinde nefsi-i Giresun ve gayrıdan yetmiş bir bin sekiz yüz doksan dokuz akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup ze'âmeti mülhakâtından Giresun nâhiyesine tâbî' mahallât ve neferât ve zemîn ile cemâ'at-ı müsellemanân ki der-nefs-i kal'a-i Giresun sâkininden ber-vech-i serbest ve hâsıl-i ispençe ve şa'îr ve bâc-ı bâzâr nefsi-i Giresun ma'a kazâ-i Keşab ma'a resm-i bâzâr-ı ihtisâb ve ihzâriyye-i kazâ-i Keşab resm-i liman ve an-hâric ez-defter yekûn ma'a gayrîhâ yigirmi beş bin akçe ve yine Giresun nâhiyesine tâbî' resm-i gümrük-i sefinehâ ve sandalhâ ve melekse kazâ-i Keşab Zefre'den Giresun'a ve Giresun'dan Batlama'ya varıncaya mukâbele ez-karîb ve ba'id âmediye hâric ez-defter üç bin beş yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayruhû birikdirilüp elli dört bin yüz akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun otuz dört bin yüz akçesi mûmâ-ileyhin bâkîsi müşteriki kaydında ve Kürtün nâhiyesine tâbî' cemâ'at-ı müstahfizân-ı nefsi-i kal'a-i Diribolı ve hâsıl-i ispençe ve öşr-i kendir, resm-i gümrük ber-mûceb-i âdet-i kadîm yekûn üç bin yedi yüz akçe yazu ile ol dahi defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine Kürtün nâhiyesine tâbî' Karakaya nâm karye ve gayruhû ile birikdirilüp yedi bin akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun üç bin beş yüz seksen beş akçesi mûmâ-ileyhin bâkîsi müşterikleri kaydlarında olduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla sâlifü'z-zikr resm-i gümrükler ve rûsûmât-ı sâ'ire ber-mûceb-i defter-i hâkânî kadîmden olageldiği üzere müşterikleriyle mûmâ-ileyhin tarafından zabt itdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî İstanbul gümrükçisi tarafından ve taraf-ı âhardan bir dürlü dahl ü ta'aruz itdirilmemek için bundan akdem emr-i şerîfim ısdâr olup lâkin müşterikleri resm-i gümrük ve rûsûmât-ı sâ'ireden herkes berâtları yazularına göre hisselerine isâbet ideni kânûn ve defter mûcebince ahz u kabza kanâ'at etmeyüp ziyâde tecâvüz ile nizâ'dan hâli olmadıkların bildirüp defter-i hâkânî ve mukaddemâ sâdır olan emr-i âlî mûcebince zikr olunan resm-i gümrük ve rûsûmât-ı sâ'ire müşterikleri mûmâ-ileyhin tarafından zabt, herkes yedlerinde olan berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüp müşteriklerini hilâf-ı defter-i hâkânî berâtları yazularından ziyâdeye tecâvüz ile mûmâ-ileyhin berâtı yazusuna göre hissesine isâbet iden mahsûlât ve rûsûmâtı bir dürlü dahl ü ta'aruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ve defterhâne-i âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mastûr ve dîvân-ı hümayûnumda mahfûz ahkâm-ı kuyûdâta mürâca'at olduğuna defter-i hâkânî defter emîni arzında sarâhaten yazıldığı minvâl üzere müşterikleriyle mûmâ-ileyhin ze'âmeti zâbiti iktizâ iden resm-i gümrük ve rûsûmât-ı sâ'ireye kadîmden olagelmişe mugâyir kânûn ve deftere muhâlif İstanbul gümrükçileri tarafından bir dürlü dahl ü ta'aruz itdirilmemek ve bu bâbda dahi gümrükci-i merkûmun hilâf-ı kânûn ve defter ısdâr itdirdiği emre i'tibâr olunmamak üzere başdefterdâra i'lâmı mûcebince işbu sene-i mübareke evâsıt-ı Şevvâlî'ne emr-i şerîfim sâdır ve mûcebince amel oluna deyü dîvân-ı hümayûn-ı şevket-makrûn keşide kılıldığı mukayyed olmağın defter-i hâkânî ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i Zâ. Sene: 1168.

196/5

Kürtün diğer ismiyle Tirebolu kasabası ahalisinden Ömer Reis'in yine aynı kasaba sakinlerinden Sarı Mehmed'deki alacağına, Sarı Mehmed'in ölümü üzerine kardeşi el-Hac Ahmed'e intikal eden terekesinden tahsil edilmesi.

Trabzon beğlerbeğisine, () kādısına ve Kürtün nâ'ibine hüküm ki:

Kürtün nâm-ı diğer Tirebolu kasabası sâkinlerinden Ömer Re'is nâm kimesne gelüp kasaba-i mezbûr sükkânından Sarı Mehmed nâm kimesne zimmetinde cihet-i şer' den bâ-temessük yüz yetmiş senesinde bin iki yüz guruş alacağı olup mezkûr Mehmed edâ itmedin fevt oldukda emvâl ve eşyâsını ahz u kabz iden yine kasaba-i mezbûre sükkânından karındaşı el-Hâc Ahmed nâm kimesneden mâl-ı müteveffâdan meblağ-ı mezbûrî taleb eyledikte dürlü illet ve bahâne ile virmekde ta'allül ve gadr sevdâsında olduğum bildirüp şer'le görülüp müteveffâ-yı mezkûrun bâ-temessük zimmetinde olan meblağ-ı mezbûr terekesin ahz u kabz iden karındaşı mezbûrdan mâl-ı müteveffâdan tamâmen tahsîl ve alıvrilmek bâbında hükm-i hümayûnum recâ itmeğin mahallinde şer'le görülmek için hüküm yazılmışdır.

Fî Evâhir-i Râ. Sene: [1]172.

204/1

İsmail'in tasarrufunda olan Trabzon sancağının Rize, Maçuka, Of, Kürtün ve Yomura nahiyelerindeki zeamet gelirlerine ortaklarının kanuna aykırı müdahalesinin önlenmesi.

Trabzon beğlerbeğisi () dâmet me'âliye hû ve mefâhirü'l-kuzât Rize ve Maçuka ve Of ve Kürtün ve Yomura ve () kâdîları [zîde] fazluhuma hüküm ki:

Zu'amâdan kıdvetül-emâsil ve'l-akrân İsmâ'îl zîde kadruhû gelüp Trabzon sancağında Rize nâhiyesinde hisse-i an-nefs-i Rize ve gayrıdan kırk dört bin üç yüz altmış akçe berât-ı şerîfîmle mutasarrıf olduğu ze'âmetinin başkalemi olup defter-i icmâlde üç bin akçe yazusu olan sâlifü'z-zikr hisse-i an-nefs-i Rize nâm-ı diğer Melyon ma'a gayrihâ birikdirilüp yigirmi bin iki yüz akçe ze'âmet bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh İsmâ'îl'in kaydına dâhil ve yine Rize nâhiyesine tâbi' üç bin yüz akçe yazusu olan karye-i Kesanosmîro ma'a gayrihâ birikdirilüp dört bin akçe bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh İsmâ'îl'in kaydında ve yine Rize nâhiyesine tâbi' altı bin sekiz yüz akçe yazar karye-i Hala ma'a gayrihâ birikdirilüp on bin üç yüz akçe yekûnundan dokuz bin akçesi ifrâz ve bir icmâl ve yekûn-ı mezbûrun bin beş yüz akçesi dahi ifrâz ve Maçuka nâhiyesinde dört bin yedi yüz akçe yazar Radalam nâm karye ve ma'a gayrihâ birikdirilüp yigirmi bin akçe yekûnundan ifrâz olunan altı bin akçesiyle birikdirilüp bin beş yüz akçe ol dahi başka bir icmâl ve yigirmi bin akçe yekûn-ı mezbûrun on dört bin akçesi ifrâz ve ze'âmet deyü bir icmâl ve dokuz bin akçe yazar icmâl-i mezbûrun yedi bin akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve iki bin akçesi dahi Ağçaâbâd nâhiyesinde Kesaraz nâm karye ve gayrıdan kırk beş bin üç yüz altmış sekiz akçe ze'âmete mutasarrıf İbrâhîm kaydlarında ve yedi bin beş yüz akçe yazar icmâlin altı bin akçesi karye-i Radalad nâm karye ve gayrıdan yedi bin akçe tîmâra mutasarrıf Hüseyin ve bin beş yüz akçesi dahi Ağçaâbâd nâhiyesinde Maser nâm karye ve gayrıdan beş bin yüz akçe tîmâra mutasarrıf Mustafâ kaydlarında on dört bin akçe yazar icmâlin iki bin dört yüz otuz dört akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve dört bin akçesi dahi hisse-i an-karye-i Emlâk ve gayrıdan dokuz bin akçe tîmâra mutasarrıf diğer İsmâ'îl ve üç bin akçesi dahi yine Maçuka nâhiyesinde Menke nâm karye ve gayrıdan beş bin akçe tîmâra mutasarrıf Alî veled-i Osmân ve dört bin beş yüz altmış altı akçesi dahi yine Torul nâhiyesinde Mesana nâm karye ve gayrıdan yigirmi dört bin beş yüz altmış altı akçe ze'âmete mutasarrıf İbrâhîm veled-i Süleymân kaydlarında ve yine Rize nâhiyesine tâbi'

iki bin beş yüz akçe hisse-i an-karye-i Kesanos nâm-ı diğer Arlo ma'a gayrîhâ birikdirilüp beş bin akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun beş [yüz] akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve bin beş yüz akçesi dahi Of nâhiyesinde Yente nâm karye ve gayrıdan otuz altı bin dört yüz yedi akçe ze'âmete mutasarrıf Ahmed veled-i Mehmed ve bin beş yüz akçesi dahi karye-i Yente el-mezbûre ve gayrıdan yigirmi beş bin dört yüz dört akçe ze'âmete mutasarrıf diğer İbrâhîm ve bin beş yüz akçesi dahi yine Rize nâhiyesinde Kesanos nâm karye ve gayrıdan yigirmi üç bin beş yüz akçe ze'âmete ber-vech-i iştirâk mutasarrıf Nurullâh Mîrzâ ve Bahadır Mîrzâ veledân-ı Mahmûd kaydlarında ve Yomura nâhiyesine tâbi' dört bin yüz dört akçe yazar hisse-i an-karye-i Dekani nâm-ı diğer Yanbolı'nın dört yüz doksan dokuz akçesi ifrâz ve ma'a gayrîhâ birikdirilüp beş bin dokuz yüz doksan dokuz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun doksan dokuz akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve bin akçesi yine Torul nâhiyesinde Cemaka nâm karye ve gayrıdan üç bin altı yüz elli akçe tîmâra mutasarrıf Yûsuf ve bin akçesi dahi karye-i Cemaka el-mezbûre ve gayrıdan on bin altı yüz elli akçe [tîmâra] mutasarrıf Alî ve üç bin dokuz yüz akçesi dahi za'im-i mûmâ-ileyh İbrâhîm kaydlarında ve yine Maçuka nâhiyesine tâbi' beş bin üç yüz akçe yazar Zanoy karyesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp yigirmi sekiz bin yüz akçe bir icmâl, icmâl-i mezbûrun bin akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve yigirmi bin akçesi dahi karye-i Zanoy el-mezbûre ve gayrıdan otuz bin yedi yüz akçe ze'âmete mutasarrıf Mehmed veled-i Ömer ve sekiz yüz akçesi dahi Rize nâhiyesinde Vat nâm karye ve gayrıdan otuz iki bin dokuz yüz otuz altı akçe ze'âmete mutasarrıf Ömer veled-i Hasan kaydlarında ve yine Rize nâhiyesine tâbi' on iki bin akçe yazar Mavran karyesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp yigirmi bin yüz elli akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun yüz elli akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve onar bin akçeleri dahi karye-i Mavran el-mezbûre ve gayrıdan on altı bin dokuz yüz elli sekizer akçe tîmârlara mutasarrıf İbrâhîm ve diğer İsmâ'îl kaydlarında ve iki bin üç yüz akçe yazar karye-i Mesana el-mezbûre ma'a gayrîhâ birikdirilüp yigirmi bin yüz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun yüz akçe mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve yigirmi bin akçe dahi Za'im İbrâhîm veled-i Süleymân kaydlarında ve Of nâhiyesine tâbi' on bin üç yüz yetmiş yedi akçe yazar Sevarin karyesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp on beş bin üç yüz yetmiş yedi akçe ze'âmet deyü bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun üç yüz yetmiş yedi akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve bin dokuz yüz doksan dokuz akçeleri dahi za'imân-ı mûmâ-ileyhimâ Ahmed veled-i Mehmed ve İbrâhîm ve beş bin akçesi dahi yine Torul nâhiyesinde Erikli nâm karye ve gayrıdan yedi bin akçe tîmâra mutasarrıf Mustafâ veled-i Alî kaydlarında ve altı bin akçesi dahi Hasan veled-i Nu'mân'ın tîmârı ve Kürtün nâhiyesine tâbi' iki bin beş yüz akçe yazusu olan Günyan karyesinin ifrâz olunan iki bin akçesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp dört bin beş yüz akçe bir icmâl ve iki bin beş yüz akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve iki bin akçesi dahi karye-i Günyan el-mezbûre ve gayrıdan altı bin akçe tîmâra mutasarrıf Hasan kaydlarında ve yine Kürtün nâhiyesine tâbi' iki bin akçe yazusu olan Depeköy karyesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp üç bin üç yüz akçe bir icmâl ve sekiz yüz akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve iki bin beş yüz yine Kürtün nâhiyesinde Çukurlu nâm karye ve gayrıdan beş bin iki yüz akçe tîmâra mutasarrıf Hüseyin veled-i Hasan kaydlarında ve yine Kürtün nâhiyesine tâbi' sekiz bin sekiz yüz dört akçe yazar cemâ't-i müselleman-ı karye-i Alahnas'ın dokuz yüz kırk beş [akçesi] ifrâz ve ma'a gayrîhâ birikdirilüp iki bin iki yüz [akçe] bir icmâl ve iki bin akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve iki yüz akçesi dahi yine Kürtün nâhiyesinde Taşalhanas nâm karye ve gayrıdan on dört bin akçe tîmâra mutasarrıf Mustafâ veled-i İbrâhîm kaydlarında ve yine Yomura nâhiyesine tâbi' altı bin akçe yazar hisse-i an-karye-i Tiribolı'nın ifrâz olunan iki bin dört yüz altmış altı akçesi ma'a gayrîhâ birikdirilüp on iki bin altı yüz doksan dört akçe ze'âmet deyü bir icmâl ve altı bin akçesi mûmâ-ileyh İsmâ'îl ve iki bin akçesi dahi mûmâ-ileyhimâ Nurullâh Mîrzâ ve Bahadır Mîrzâ veledân-ı

Mahmûd kaydlarında iki bin yüz doksan altı akçesi Hüseyin veled-i Abdullâh'ın tîmârî bâkîsi müşteriki kaydlarında olduğı defter-i hâkânîde mukayyed ve mûmâ-ileyh hisse-i an-nefs-i Rize nâm-ı diğêr Melyon ve karye-i Kesanosmiro el-mezbûreleri ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen ve müşterikleriyle kaydlarına dâhil kurâ ve hisse-i sâlifü'l-beyân dahi müşterikiyle zabt ve hisse-i an-nefs-i Rize nâm-ı diğêr Melyon ve karye-i Kesanosmiro el-mezbûrelerin vâki' olan mahsûl ve rûsûmun müstakillen ve kurâ ve hisse-i sâlifü'l-beyânın dahi vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtından berâtı yazusına göre hissesine isâbet ideni kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itmek murâd eyledikte müşterikleri mezbûrlar müşterik olduklar[ı] kurâ ve hisse-i sâlifü'l-beyânın berâtları yazularına göre hisselerine isâbet ideni ahz u kabza kanâ'at itmeyüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve berâtları yazularına mugâyir ziyâdeye tecâvüz ile mûmâ-ileyhimin berâtı yazusına göre hissesine isâbet iden mahsûl ve rûsûma ve müstakillen kaydına dâhil hisse ve karye-i sâlifü'l-beyâna dahi "bizler müşterikiz, hisse aluruz" deyü hisse mutâlebesiyle ta'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp hisse-i an-nefs-i Rize nâm-ı diğêr Melyon ve karye-i Kesanosmiro el-mezbûreleri ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen ve kurâ ve hisse-i sâlifü'l-beyân dahi müşterikleriyle kendüye zabt ve hisse-i an-nefs-i Rize nâm-ı diğêr Melyon ve karye-i Kesanos el-mezbûrelerin vâki' olan mahsûl ve rûsûmun kânûn ve defter mûcebince müstakillen kurâ ve hisse-i sâlifü'l-beyânın vâki' olan mahsûl ve rûsûmunda herkesin yedlerinde olan berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itirilüp müşteriklerini ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusına göre hissesine isâbet iden mahsûl ve rûsûma bir dürlü dahl ü ta'arruz itirilmemek bâbında hük-m-i hümayûnum recâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda ve meşrûh üzere olduğı mastûr u mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî Evâ'il-i Câ. Sene: 1172.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

BOA. A.DVNS.AHK.TZ.d 1, (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri): 4/4, 7/1, 8/2, 9/2, 9/3, 25/2, 29/1, 30/2, 47/5, 48/1, 49/1, 49/3, 57/2, 59/2, 61/3, 62/1, 63/5, 67/5, 68/1, 72/3,74/2, 132/3, 133/3, 133/4, 141/4, 146/2, 166/1, 170/3, 172/5, 196/5, 204/1.

Araştırma ve İnceleme Eserleri

ANIT, Kasım, *Trabzon Ahkâm Defterleri'ne Göre Rize'nin İktisadî ve Sosyal Yapısı (1740-1911)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.

AYGÜN, Necmettin, "Dinî Hizmetlerin Gerçekleşmesinde Devletin Rolü Üzerine Bazı Tespitler; Osmanlı Dönemi Doğu Karadeniz Örneği", *OTAM*, 22, 2007, s. 61-82.

AYGÜN, Necmettin, "XIX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon'da Sosyal ve İktisadi Yapı", *Karadeniz Araştırmaları*, 5/17, 2008, s. 75-111.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Başbakanlık Basımevi, Ankara 2010.

EMECEN, M. Feridun, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *TALİD*, C: 3/5, İstanbul 2005, s. 107-139.

FATSA, Mehmet, "Karadeniz Bölgesinde Türk İskân Metoduna Bir Örnek: Yağlıdere'de Hacı Abdullah Halife Zaviyesi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 35, 2005, s. 87-112.

FATSA, Mehmet, "XV ve XVI. Yüzyıllarda Doğu Karadeniz'de Yol Hizmeti Veren Zaviyeler ve Derbendler", *Vakıflar Dergisi*, 41, 2014, s. 37-66.

GÜMRÜKÇÜOĞLU, Saliha Okur, "Şikâyet Defterlerine Göre Osmanlı Teb'asının Şikâyetleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 61/1, Ankara 2012, s. 175-206.

HACISALİHOĞLU, Mehmet, *Trabzon'da Ayanlık Mücadelesi: Hacısalihzâde Hasan Ağa, Ömer Ağa ve Büyük Ali Ağa (1737-1844)*, Serander Yayınevi, Trabzon 2014.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Mühimme Defteri", *DİA*, C: 31, İstanbul 2006, s. 520-523.

MUMCU, Ahmet, "Dîvân-ı Hümâyun", *DİA*, C: 9, İstanbul 1994, s. 430-432.

ÖZTÜRK, Said, "Sosyo-Ekonomik Tarih Kaynağı Olarak Ahkam Defterleri", *Pax Ottomana Studies in Memoriam Prof. Dr. Nejat Göyünç*, Ed. Kemal Çiçek, Sota-Yeni Türkiye, Haarlem-Ankara 2001, s. 611-639.

ÖZTÜRK, Temel, "Ahkâm Defterlerine Göre Trabzon ve Çevresinde Güvenlik (1742-1760)", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 8, 2010, s. 29-53.

ÖZTÜRK, Temel, *İki Savaş Döneminde Trabzon (1680-1690/1723-1746)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2004.

ŞİMSİR, Nahide, "Ahkâm Defterleri'nin Tarihî Kıymeti ve 107 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir İle İlgili Hükümler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S: 9, İzmir 1994, s. 357-390.

TOSUN, Miraç, *XVIII. Yüzyıl Trabzon'unda Cemaatlerarası İlişkiler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

